

INHOUD

VOORWOORD van de redactie.....p. 1

NATUUR EN LANDSCHAP IN DE KNEL.....2
door Henny Brinkhof

KENNISMAKING MET BIOLAND.....8
door Adri Versluis

LANDSCHAPSBELEIDSPAN IN GROESBEEK ?.....11
door Ferdinand ter Schure

MILIEU RONDOM.....14
door Adri Versluis

GOLF(BAAN)CONFLICTEN.....16
door Jo de Valk

NATUURGEDICHT.....21

VOGELS IN EN RONDOM GROESBEEK.....22
door Raymond Klaassen

ARTIKEL 19 W.R.O.....24
door Fred Boerwinkel

UIT GROESBEEKS VERLEDEN (20)..... 26
door Paul Thissen

WEET JE WEETJE 30
door Jeske de Bekker

WIE KENT GROESBEEK.....32

TEKENING OMSLAG door Joep de Bekker

VERSCHIJNINGSDATUM: OKTOBER 1992

GROESBEEKS
MILIEUJOURNAAL

verschijnt
driemaandelijks
kosten: minimaal f20,-
per jaar. Opgave bij
het sekretariaat.

REDAKTIE
Henny Brinkhof
Adri Versluis

MEDEWERKERS
Jeske de Bekker
Fred Boerwinkel
Raymond Klaassen
Ferdinand ter Schure
Paul Thissen
Jo de Valk

SECRETARIAAT W.M.G.:
postbus 26
6560 AA Groesbeek
tel. 08891- 75845
gironr. 52.75.384

De gemeente en het buitengebied, dat is het thema voor deze keer. Aanleiding hiervoor zijn de grote veranderingen die er plaats hebben gevonden in het Groesbeekse buitengebied of eraan zitten te komen. Zo is iedereen de afgelopen maanden getuige geweest van de activiteiten van Golfbaan Rijk van Nijmegen en hoe die letterlijk het landschap op zijn kop zetten. In dit nummer een verslag van de gebeurtenissen.

Niet minder belangrijk, maar dan voor de toekomst van het buitengebied is het uitkomen van een startnotie van gemeentezijde die de eerste aanzet vormt voor het maken van een nieuw bestemmingsplan Buitengebied. In dit plan wordt het beleid van het landelijke gebied van Groesbeek voor het komende decennium uitgezet. Het spreekt vanzelf dat de Werkgroep Milieubeheer de ontwikkelingen scherp in de gaten houdt en actief probeert op te komen voor de belangen van natuur en landschap. Daarom is zij voorstander van het laten opstellen van een landschapsbeleidsplan. Hierin worden de waarden van natuur en landschap bepaald en een visie op natuur en landschap ontwikkeld. Deze kan dan weer doorspelen in het nieuwe bestemmingsplan. Op die manier kunnen natuur en landschap in het buitengebied wellicht beter uit de verf komen, dan nu het geval is. En dat is nodig, want zoals we in dit nummer ook laten zien, heeft in het verleden de natuur en het landschap nagenoeg altijd aan het korste eind getrokken, wanneer er sprake was van op handen zijnde ingrepen. Dat die plannen in verschillende gevallen niet doorgingen, kwam door het gebrek aan geld, niet vanwege het belang van de natuur of het landschap.

Wanneer men een activiteit in het buitengebied wil ontplooiën, dient het bestemmingsplan veranderd te worden. Hiervoor is een procedure nodig die veel tijd in beslag kan nemen. Voor spoedeisende gevallen is er ook een snelle versie: het artikel 19. De gemeente Groesbeek maakt er veelvuldig. Voor de milieubeweging en mensen die zich bezig houden met de gezichten van het dorp, is het een berucht en omstreden artikel. In dit nummer leest u waarom.

Naast deze beleidsonderwerpen, kunt u kennis maken met een milieuvriendelijke activiteit in het buitengebied: de activiteiten van "Bioland-hof Vierboom", een alternatief boerenbedrijf.

Uit Groesbeeks Verleden gaat ook over een activiteit in het Groesbeekse buitengebied, maar dan bijna een eeuw geleden. Het behandelt de omvang en het bedrijf van Landgoed Den Heuvel en is een vervolg op het artikel van milieujournaal 68.

Het natuurgedicht is deze keer een kindernatuurgedicht. In vogels in en rond Groesbeek zullen we zien dat de tapuitenfamilie deze nazomer actief was en dat er zelfs een Porceleinhoen bestaat. Weet je weetje gaat over herfstbladeren en milieurondom over milieubeleiders, zonne-energie en gloeilampen. Waar Wie kent Groesbeek over gaat, moet u zelf zien te raden.

De redactie

HET VERHAAL VAN EEN GEMEENTE EN HAAR BUITENGEBIED

Het landschap van Groesbeek en de daaraan gekoppelde natuurwaarden spelen voor de gemeente Groesbeek een heel kleine rol. Bij allerlei afwegingen wordt er weliswaar vaak melding gemaakt van de gevolgen van een ingreep voor natuur en landschap, maar zelden of nooit slaat de balans uit ten gunste van die natuur en dat landschap. Laat staan dat de gemeente uit zichzelf met plannen komt ter bescherming van het landschap of verbetering van natuurwaarden.

Het lijkt erop dat de gemeente geen visie heeft op natuur en landschap. Ze weet niet wat ze ermee wil en daarom ontspruiten er ook nauwelijks ideeën uit de hoofden der bestuurders als het gaat om bescherming of versterking van natuur en landschap. Wat is de reden hiervan.

Aan de hand van het gemeentelijk beleid van de afgelopen jaren zullen we proberen hierop een antwoord te vinden.

Rondweg

Al bijna 20 jaar geleden dreigde de verkeersproblematiek in het centrum van Groesbeek al uit de hand te lopen. Het centrum was toen al overbelast en dat zal in de nabije toekomst alleen maar erger worden. De oplossing was een brede rondweg rond het dorp. Rapporten en trace's zagen het daglicht. Ten zuiden van de Drul zou de weg beginnen, dan zou hij het spoor overgaan, door het kampeerterein de Oude Molen en wat nu de Golfbaan is naar de Nijmeegse Baan. Het bestemmingsplan Buitengebied, waarin de hele rondweg zou komen te liggen, zou aangepast moeten worden.

De toen nog jonge Werkgroep Milieubeheer Groesbeek protesteerde tegen die rondweg. Zij vond dat de aantasting van het Zevenheuvelenlandschap onacceptabel was en dat de verkeersproblemen niet opgelost worden door alsmaar grotere wegen aan te leggen, iets wat tegenwoordig door de meeste verkeersdeskundigen beaamd wordt. De Werkgroep vond echter bij de gemeente weinig gehoor. De rondweg zou er komen, daar was niets meer aan te doen. Er werd zelfs een werkgroep geformeerd, de Werkgroep Verkeersproblemen Groesbeek, die in 1979 een enquête hield onder de bevolking om de verkeersproblemen te inventariseren en te zoeken naar een oplossing. Ongeveer de helft van de bevolking was voor en de helft tegen de aanleg van een rondweg (toen omgedoopt tot randweg). De meerderheid (waarbij ook een aantal voorstanders hadden grote moeite met de aantasting van het landschap als er

een randweg kwam. Veel mensen vonden dat ze te weinig informatie gehad hadden en dat het gemeentebestuur onvoldoende gekeken had naar oplossingen in het dorp zelf. De uitslag van de enquête werd aangeboden aan het gemeentebestuur. Er is nooit meer aandacht aan besteed.

Ineens was de randweg echter van de agenda verdwenen. De gemeente kreeg geen geld. Het plan werd in de ijskast gestopt en zal er wellicht nooit meer echt uitkomen, hoewel de verkeersproblematiek nu schrijnender dan ooit is. Wel zit er nu iets aan te komen wat een beetje lijkt op een gedeeltelijke rondweg. De Nieuwe Druluse weg zal doorgetrokken worden naar de Cranenburgse Straat. Hierdoor en door het verkeer ook af te wikkelen via de Houtlaan wordt de verkeersdruk gespreid en de Dorpsstraat ontlast.

Helaas is de mogelijkheid om de verkeersdruk te verminderen middels de heropening van een station definitief afgesloten, doordat de lijn, mede op sterk aandringen van de gemeente Groesbeek, opgeheven is.

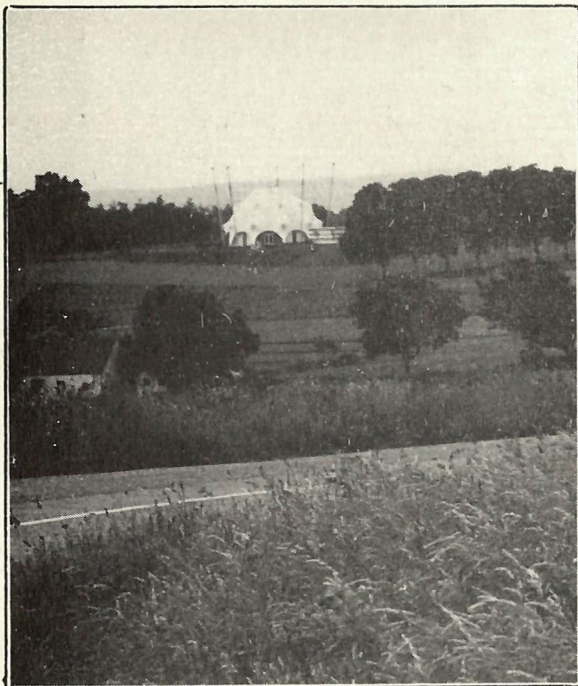
Plan Colonjes

Een ander plan dat veel stof deed opwaaien was het plan ten zuiden van het Herwendaal huizen te bouwen. Het zo glooiende, kleinschalige landschap waarin kleine boerderijen en verspreide woningen met grote tuinen zo karakistiek waren, zou vervangen worden door huizenblokken. Hiertegen protesteerde de WMG. Tevergeefs, het bestemmingsplan werd goedgekeurd door de Raad. Toch werd ook dit plan ineens ingetrokken omdat de huizen

te duur en daardoor onverkoopbaar zouden worden. Er kwam een nieuw bestemmingsplan tot stand, waarin de Gemeente Groesbeek het belang van het kleinschalige landschap onderstreepte en dit wilde handhaven en zelfs versterken.

Bevrijdingsmuseum

De totstandkoming van het bevrijdingsmuseum was een staaltje van gekonkel dat tot de dag van vandaag duister is gebleven. Eerst verscheen er een aanvraag tot wijziging van het bestemmingsplan Buitengebied met daarin zoals dat hoort uitgebreide tekeningen van het te bouwen museum en wat daarvan de konsekwenties waren. De inspraakprocedure ging van start. De WMG maakte bezwaar, omdat het gebouw het unieke Zevenheuvelenlandschap op een grove wijze zou aantasten en omdat een museum niet thuishoort in een buitengebied. Het zou wel eens de weg vrij kunnen maken voor allerlei bebouwingsprojecten. We kregen geen gelijk. Het bestemmingsplan werd veranderd. De bouw begon.

De bloemkool, het landelijke aspect van het bevrijdingsmuseum?

Maar tot ieders verbazing verrees er in het landschap niet het museum zoals dat in het bestemmingsplan was aangegeven, maar een heel ander ge-

bouw met een bloemkool. Hoe dat nu ineens kon of kwam, is tot de dag van vandaag niet opgehelderd.

Vuilstort de Dukenburg

In de zestiger jaren werd een vuilstort naast natuurreservaat de Bruuk in gebruik genomen. Niemand protesteerde, ook de WMG niet want zij bestond nog niet. Het stort blijkt nu uit een rekonstruktie op wellicht het fraaiste stukje natuur van Groesbeek gelegen te zijn. Maar ja, indertijd wisten weinigen hiervan en Staatsbosbeheer, die eigenaar was van de Bruuk en geweten moet hebben wat de gevolgen van de aanleg van een stortplaats voor het natuurreservaat kon zijn, zweeg naar mijn weten.

De berg groeide en langzamerhand kwamen er links en rechts geluiden dat de stortplaats wel eens nadelige gevolgen zou kunnen hebben voor de Bruuk. De gemeente beweerde bij hoog en laag dat dat niet kon. Oppervlakkige onderzoekingen die rammelden van alle kanten werden tevoorschijn getoverd om dat te onderbouwen.

Enkele jaren geleden werd het stort gesloten. Toen was inmiddels ook duidelijk geworden dat het stort wel degelijk invloed had op de Bruuk. Regenwater dat op de afvalhoop viel, erin trok en later er weer uit sijpelde, kwam voor een deel in de Bruuk terecht en tastte de vegetatie aan. Er kwam een uitgebreid en grondig onderzoek, waarin dat bevestigd werd en waarin aangegeven stond op welke manieren nadelige effecten konden worden tegengegaan. Het varieerde van een slootje om het stort, waardoor het water in de Beek kon weglopen tot het aanbrengen van een waterdichte afdeklaag op het stort. De gemeente vond de goedkope oplossing, de sloot, afdoende, hoewel van verschillende kanten betwijfeld werd, of die oplossing ook op lange termijn en onder extreme omstandigheden (stortbuien, die leiden tot een grote toevoer van vies water) wel voldoende zou zijn.

Het vieze water dat uit het stort sijpelde en in de sloot opgevangen werd, zou ongezuiverd geloosd worden op de afvoersloot, die van de water-

zuivering afkomt. De gemeente vindt het te duur het vieze water door de nabij gelegen waterzuivering te laten zuiveren. Het werd toch verdund door de afvoersloot was haar redenering.

Foerperpot

Een jaar geleden pronkte wethouder Wilbers op een thema-avond over openbaar groen met de Foerperpot. Hij bracht dit gebied onder de aandacht om te laten zien hoe goed de gemeente Groesbeek op weg was met zijn openbaar groen. Immers in de Foerperpot kon de natuur zijn gang gaan en dat was zoals een door de WMG uitgenodigde spreker, in zijn inleiding net tevoren verteld had, een zeer vooruitstrevende, milieuvriendelijke en moderne manier van groenbeheer. Wat Wilbers echter vergat te vertellen is dat de gemeente eigenlijk niet wist wat ze met die voor woningbouw ongeschikte natte hoek moest. Er een gazon van maken zou tonnen kosten. Hij vergat ook te vertellen dat de WMG met het idee gekomen was het gebied zo te laten en er een op natuur gericht beheer op los te laten. De WMG had zich er zeer sterk voor ingespannen en er

zelf onderzoeken verricht met een groep vrijwilligers en een inrichtingsplan opgesteld. Daarbij hebben wij moeten vechten om iedere wens die we gehonoreerd wilde hebben erdoor te krijgen. Want alles kostte geld en een beetje was al gauw te veel. Uiteindelijk lukte het toch om de plannen grotendeels gerealiseerd te krijgen, omdat men toch bezig was in het gebied en de (geringe) aanpassingen in de Foerperpot makkelijk en goedkoop meegenomen konden worden, en omdat een ambtenaar van de plantsoendienst achter de plannen stond. Ook het beheer van het gebied kost de gemeente weinig, in ieder geval veel minder dan welk stuk openbaar groen in Groesbeek dan ook, want het gebeurt grotendeels door vrijwilligers. De realisatie van de Foerperpot is niet zozeer de verdienste van de gemeente Groesbeek geweest, maar die van de WMG en een enkele ambtenaar. Wethouder Wilbers pronkte met andermans veren.

Groen Groesbeek

De procedure rond het tuincentrum "Groen Groesbeek" is ook tekenend geweest over de wijze waarop het gemeentebestuur omgaat met natuur en

De Foerperpot, midden in woonwijk, maakt wonen landelijk.

landschap. Door informeel aan de eigenaar te laten weten dat vestiging geen punt zou zijn en vervolgens verkoopactiviteiten toe te staan terwijl dat volgens het bestemmingsplan niet mocht, vestigde zich daar een bedrijf. Vervolgens werd er een wijziging van het bestemmingsplan aangevraagd, zodat er een kassencomplex gebouwd kon worden en verkoopactiviteiten mochten plaatsvinden. Dit werd uiteindelijk goedgekeurd, ondanks het feit dat het gemeentebestuur in het te wijzigen bestemmingsplan had gezet dat het kleinschalige karakter van het gebied bewaard en versterkt diende te worden. De WMG protesteerde omdat de aanleg van een tuincentrum een te grote inbreuk op het landschap zou betekenen en omdat de Heemtuin in een dergelijk landschap letterlijk en figuurlijk verloren zou gaan. In laatste instantie verloren we de zaak in Kroonberoep omdat de Kroon vond dat het landschap ter plekke helemaal niet kleinschalig en de moeite waard was. Het tuincentrum had namelijk bijna alle grond in de buurt opgekocht en volgeplant met boompjes en struikjes, zodat van de afwisseling van weleer niets meer te bespeuren was. Dit was uiteindelijk het gevolg van een informele toezegging en het toestaan van verkoopactiviteiten door het gemeentebestuur van Groesbeek.

Toerisme

Groesbeek heeft zich ook sterk gemaakt voor de uitbreiding van het toerisme in haar gemeente. Diamant tussen de heuvels is de slogan waarmee landgenoten aangelokt worden om hun vakantie alhier te laten doorbrengen. In plaats van natuurtoerisme aan te lokken en die op kleinschalige in het landschap ingepaste accommodaties onder te brengen, wilde de gemeente Groesbeek dit het liefst groots aanpakken.

Er waren (zijn?) plannen om bij de Lubert een recreatiepark te bouwen, waarbij meer dan honderd vakantiehuizen gebouwd zouden worden. Dit aantal werd gedurende de procedure alsmaar verhoogd.

Naast deze plannen bleek er nog meer op stapel te staan, want in het

Groesbeeks Weekblad werd vorig jaar melding gemaakt van een projekt in het Zevenheuvelengebied, waarmee 200 miljoen gulden gemoeid zouden zijn. Na die mededeling is daar niets meer van vernomen.

Om het toerisme te bevorderen zouden ook fietspaden aangelegd moeten worden. Een daarvan was langs de Zevenheuvelenweg, die daardoor ook veiliger zou worden. Er werd een trace opgesteld en het bestemmingsplan werd goedgekeurd, overigens met instemming van de WMG (nadat enkele aanpassingen van haar waren meegenomen). Toen het plan tot uitvoering kwam, bleken er enkele oude beuken bij "Ons Erf" omgezaagd te zijn, terwijl het trace aan de andere kant van de weg lag. Een blunder, waarvoor de gemeente door "Ons Erf" de rekening gepresenteerd kreeg.

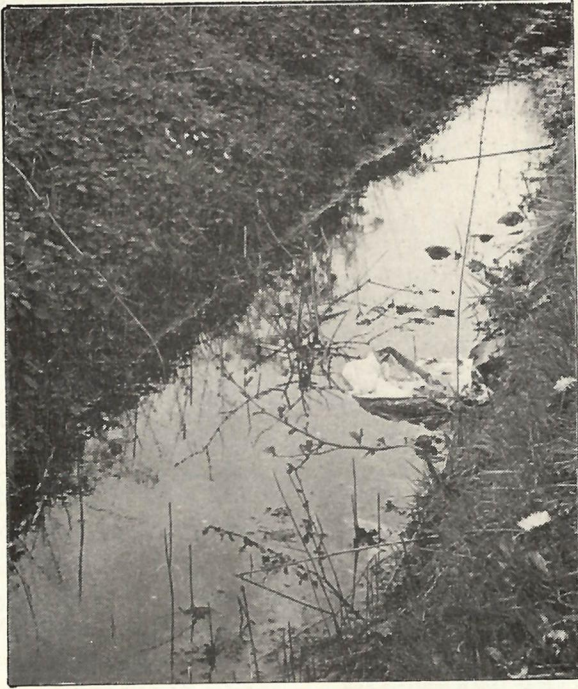
Golfbaan

De perikelen rond de golfbaan en de aantasting van het landschap aldaar wordt apart elders in dit nummer besproken.

Ruilverkaveling

Naast de planmatig bewerkstelligde veranderingen in het buitengebied, hebben zich tal van veranderingen in het buitengebied voltrokken die buiten de invloedssfeer van het bestemmingsplan liggen. Hun invloed op het uiterlijk van het Groesbeekse buitengebied zijn echter dramatisch geweest.

De belangrijkste veranderingen zijn het gevolg van de intensivering van de landbouw. De landbouw heeft de variatie van het landschap sterk aangetast. Ontwatering en bemesting hebben gezorgd voor de verdwijning van de oorspronkelijke vegetatie van heide, soortenrijke graslanden en kruidenrijke akkers. Het leven in sloten is door vervuiling met mest nagenoeg verdwenen. Beken zijn rechtgetrokken. Het grondwater is sterk vervuild met nitraat, en fosfaat dreigt nu ook al in het grondwater terecht te komen. Grote delen van het Groesbeekse bos zijn zelfs aangetast door zure regen, die voor een groot deel te wijten is aan de

Nagenoeg alle Groesbeekse beken zijn ernstig vervuild.

uitstoot van ammoniak in de Groesbeekse landbouw. Hoe ernstig de zaak was, bleek toen enkele jaren geleden alle dieren in de Koepel stierven aan aluminiumvergiftiging, dat vrijkwam door de sterke verzuring van het bronwater. De luchtvervuiling zal er toe leiden dat het drinkwater onbruikbaar wordt, wanneer de verzurende stoffen het diepe grondwater zullen bereiken. Uit onderzoekingen, gedaan in opdracht van de gemeente zelf is gebleken dat de Bruuk op den duur aangetast en vernietigd zal worden door het met mest vervuilde grondwater. En dan hebben we het nog niet gehad over de invloed van de meer dan 5000 kilo werkzaam gif dat jaarlijks door de boeren in het Groesbeekse milieu terecht komt.

Tegen deze rampzalige achtergrond moet de ruilverkavelingsprocedure gehouden worden, die ongeveer 10 jaar geleden opgestart werd om de landbouw in Groesbeek rendabeler te maken, is meer dan 10 jaar geleden een ruilverkavelingsprocedure gestart. Die ruilverkaveling zal herinrichting van het buitengebied tot gevolg zal hebben en daardoor een efficiëntere produktie. Hierdoor zal op vele plekken de nog aanwezige natuurwaarde verdwijnen. Nu is het niet zo dat daarmee de natuur weer de grote verliezer is. Tegenwoordig

worden bij herinrichting ook gronden vrijgemaakt voor de natuur. Zo zal er op den duur een bufferzone rond de Bruuk verschijnen en komen er groenstroken, waarlangs dieren zich kunnen verplaatsen in het landbouwgebied. Langs een paar gekanaliseerde beken komt een boombeplanting. Aan de andere kant zal veel nog bestaand groen verdwijnen en zullen veel nu nog onverharde landweggetjes of geasfalteerd worden of geheel verdwijnen. En de landbouw zal nog intensiever worden. Hoewel in Den Haag geroept wordt dat de vervuiling van lucht, grond en water moet stoppen, zijn er nog maar weinig tekenen dat het echt minder wordt. De machtige landbouworganisaties zullen een schone produktie nog wel lang kunnen uitstellen. Daarmee wordt de weg van toenemende vervuiling open gehouden.

Tegen deze achtergrond moet er een nieuw bestemmingsplan komen.

In de startnotitie die de aanzet moet geven tot een nieuw bestemmingsplan Buitengebied, sluit de gemeente zeer nauw aan bij de Ruilverkavelingsplannen. Eigen plannen en ideeën heeft ze niet. De gemeente Groesbeek neigt er sterk naar de boeren zo weinig mogelijk in de weg te leggen. Er is geen echte omslag van het huidige beleid zichtbaar.

Nieuwe woonwijk en nog groter industrieterrein

Een hoek bij de kruising Hoge Horst - de Koningin Wilhelminaweg, een deel ten zuiden van het industrieterrein en een lap grond bij de Cranenburgse straat zijn buiten het nieuwe bestemmingsplan gelaten. Hier moet woningbouw komen en een uitbreiding van het industrieterrein. Wat die woningbouw betreft, komen hier weer gewoon rijtjeshuizen. Het idee om een ruime natuurenclave binnen de bebouwing te situeren, zoals dat bij de Foerpot te vinden is en dat die wijk een fraai 'landelijk' karakter geeft, is blijkbaar niet aangeslagen, ondanks het geleghedsgepronk van Wilbers. Men heeft bij mijn weten zelfs niet eens bij de mogelijkheid hiervan stilgestaan.

De Gemeente Groesbeek heeft geen visie op het buitengebied

Uit bovenstaande voorbeelden komt overduidelijk naar voren dat de gemeente Groesbeek geen visie heeft op het buitengebied. Enkele jaren geleden bracht de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek een nota uit waarin beschreven stond waarom het belangrijk is voor de gemeente Groesbeek om te weten waar ze heen willen met het Groesbeekse landschap. De nota werd ter kennisgeving aangenomen en verdween in een diepe la, een niet ongebruikelijke procedure.

Naast het ontbreken van een visie, blijkt het bestemmingsplan Buitengebied in de praktijk nauwelijks enige bescherming te bieden voor het buitengebied, want als er iemand komt die een verandering wil vanwege economische motieven dan wordt dat door de gemeente Groesbeek al snel gehonoreerd. De Gemeente is niet in staat economische belangen af te wegen tegenover die van natuur en landschap. Om het bot te zeggen: "natuur en landschap hebben nauwelijks waarde. Ze leveren geen geld op". Dit is enerzijds te danken aan de westerse houding dat de mens vrij mag beschikken over de ons omringende natuur en anderzijds dat milieukosten niet of nog nauwelijks meegeteld worden bij de produktiekosten. Met andere woorden, dat de vervuiler (nog) niet hoeft te betalen. Wanneer een boer ervoor moet zorgen dat het grondwater of de lucht die hij vervuult, weer schoon wordt, zal blijken dat de gangbare landbouw niet meer rendabel is. Als een automobilist de lucht die hij vervuult moet schoonmaken, zal het plotseling veel rustiger op de weg worden. Ook het verminken van het landschap kost niets.

Aangezien die kosten nog niet doorberekend worden, wat in de toekomst zeer zeker gaat gebeuren, al was het maar om genoeg geld te hebben om de vervuilde plekken weer te saneren, is het verstandig als de plannemakers nu extra aandacht besteden aan natuur, milieu en landschap (van het buitengebied). Vragen om meer waarde of zelfs een eigen waarde toe te kennen aan natuur en landschap is wellicht te utopisch om van de ge-

meente te verlangen. Dat zijn zaken die wellicht niet aanspreken en generaties kosten, want zij behoren immers tot de emotionele zaken, waarmee weinig Groesbeekse bestuurders raad weten bij het maken van een zakelijke afweging.

Natuur en landschap passen eigenlijk niet in de ideeenwereld van groei en vooruitgang. Daarom heeft het een lage prioriteit, vormt het niet meer dan een sluitpost op de begroting of een soms lastige en hinderlijk obstakel.

Een nieuw bestemmingsplan Buitengebied

Zoals het er nu naar uitziet, zal het nieuw te maken bestemmingsplan Buitengebied een voor natuur en landschap niet al te sterk plan zijn. De startnotitie blinkt niet uit in natuurvriendelijkheid, want de gemeente Groesbeek heeft zoals we gezien hebben nauwelijks creatieve ideeen omtrent natuur en landschap. De staat van dienst van de Gemeente Groesbeek in het wijzigen van het bestemmingsplan Buitengebied is zodanig, dat zelfs een goed plan geen garantie kan geven dat het landschap er over vijftien jaar toch weer heel anders uitziet als nu gepland. Zoals we elders in dit nummer laten zien, kan een **landschapsbeleidsplan** meehelpen tot het beter op waarde schatten van de natuur- en landschapswaarden van het buitengebied. Daarom pleit de WMG voor het laten opstellen van een landschapsbeleidsplan. Op grond daarvan kan de gemeente een eigen visie omtrent het buitengebied ontwikkelen en die vastleggen in het nieuwe bestemmingsplan "Buitengebied". Misschien dat dan aan het gekonkel en plotseling veranderde inzichten ten nadele van de natuur een einde kan komen en dat de gemeente Groesbeek een antwoord kan geven op de steeds verdergaande afbraak en vervuiling van het buitengebied.

Henny Brinkhof

BIOLAND-HOF VIERBOOM

"Zeg me wat ge eet en ik zal zeggen wie ge bent" heeft ooit Jean Savarin gezegd. Hij leefde van 1755-1826, en schreef een boek over voeding, dat in die tijd zeer populair was. De grondgedachte was dat lekker en goed eten goed is voor de gezondheid en voor een evenwichtige geest.

Met deze uitspraak in gedachten wil ik een onderwerp ter sprake brengen dat mij na aan het hart ligt, namelijk "gezond voedsel". Ik bedoel daarmee voedsel dat op een zo natuurlijk mogelijke wijze, zonder bestrijdingsmiddelen, tot stand gekomen is. Bijvoorbeeld: producten die ecologisch verantwoord verbouwd zijn door middel van biologisch-dynamische teeltwijze. In de buurt van Groesbeek zijn er een paar boerderijen waar op deze wijze producten verbouwd worden. Een ligt er net voorbij de grenspost Berg en Dal, aan de linker kant aan de weg naar Kleef: het bedrijf Bioland-Hof Vierboom. Er komen nogal wat mensen uit Groesbeek en omgeving producten kopen. De eigenaar heeft akkerland op zowel Duits als op Nederlands grondgebied. Reden genoeg om nieuwsgierig te zijn naar de drijfveer en werkwijze van de mensen die er werken.

Gerhard en Eva Vierboom zijn de eigenaars; met hun vier kinderen wonen ze op de boerderij.

BIOLAND-HOF VIERBOOM

Hauptstraße 62
4193 Kranenburg
☎ (02826) 1845

Öffnungszeiten:
Dienstag von 9.00 bis 18.00 Uhr
Freitag von 14.30 bis 18.00 Uhr
Samstag von 9.00 bis 12.00 Uhr

Het omschakelen

De aanleiding tot nadenken over omschakeling naar de ecologische landbouwmethode was een incident over de mais. Om het onkruid tussen de maisplanten te bestrijden had Gerhard Vierboom met het (inmiddels in Duitsland verboden) middel Atrazin gespoten; dit echter zonder het gewenste resultaat. Na informatie bij de "Boerenbond" werd het advies gegeven om "nog maar eens te spuiten, daar de vorige lading wel in de bodem verdwenen zou zijn". Door al het bestrijden met chemische be-

strijdingsmiddelen was de grond in zo'n slechte staat dat er wel eens tweemaal bestreden moest worden! Vanaf dat moment zijn Gerhard en Eva Vierboom zich gaan afvragen waar ze mee bezig waren en gingen ze nadenken over een andere methode. Ook door gesprekken met familieleden werden ze gesteund in hun ideeën omtrent overschakelen naar de biologisch-dynamische landbouw. In 1987 zijn ze (voor een proefperiode) begonnen en in de zomer van 1988 zijn ze gestart met "Bioland". Ze zeggen het al die jaren met veel enthousiasme te hebben gedaan.

Bioland

De Bioland-organisatie voor biologisch-dynamische landbouw bestaat ruim twintig jaar. Zij is opgericht door Dr. Hans Muller in 1971. Dr. Hans Muller is 1991 op 91-jarige leeftijd overleden. Zijn ideeën over de landbouw zijn te vergelijken met die van Rudolf Steiner. "Bioland" is een samenwerkingsverband van landbouwers in Duitsland, die hun bedrijven volgens de grondregels van de organisch-biologische landbouw verwerken. Het verband wordt in stand gehouden door hun gemeenschappelijke doel: een aan de natuur aangepaste werkwijze, het bewaren van een gezond milieu en het produceren van gezonde voedingsmiddelen. Dat betekent: het ontzien van de grondstoffen en energiebronnen, door inachtneming en het gebruik van ecologische kringloop, en energie-sparende productiemethoden. Op die wijze probeert men ook een bijdrage te leveren om de veelheid aan soorten in de planten- en dierenwereld te behouden. Er is solidariteit met de "Derde Wereld" door af te zien van import van diervoeder. Inmiddels zijn er 1800 Biolandbedrijven in Duitsland. Een agrarisch ingenieursbureau van Bioland voert de controles uit.

Het bedrijf is ondertussen flink

gegroeid. Het is dan wel geen "intensief land-bouwbedrijf", maar er wordt wel arbeidsintensief gewerkt: Gerhard en Eva Vierboom werken elk zo'n 80 uur per week. Omdat ze praktisch geen vrije tijd hebben zoeken ze een plaatsvervanger, zodat ze in de toekomst ook eens een weekend vrij hebben. De enige vrije tijd die ze tot nu toe hebben gehad is veertien dagen vakantie in de zomer; ze gaan dan elk jaar met de kinderen naar Zeeland. Op Bioland-Hof Vierboom is een werknemer fulltime in dienst; een persoon voor 20 uur per week, en drie a vier mensen werken er ongeveer 8 uur per week. 's Middags kookt Eva Vierboom voor ongeveer acht personen. Ze eten voor 80% vegetarisch.

Een broer van Gerhard Vierboom heeft een vegetarisch restaurant in Kleef. Hij betreft zoveel mogelijk biologische producten van de "Vierboom".

De gewassen

Het bedrijf is 90 ha groot: 75 ha landbouwgrond ligt in Duitsland en 15 ha in Nederland. De wijze van verbouwen gebeurt door middel van 6-jarige vruchtwisseling. Dat wil zeggen dat er eenmaal per zes jaar hetzelfde gewas op een stuk land verbouwd wordt, om de bodemgesteldheid zo optimaal mogelijk te houden. De gewassen die verbouwd worden zijn: wintertarwe, mais, aardappelen, voederbieten, zomertarwe, klaver en dinkel (= oertarwe). Dit wordt verdeeld over 55 ha akkerland en de dinkel en tarwe over 9 ha. Komkommers en tomaten haalt Gerhard Vierboom in de zomer elke week bij Carel van Ditshuizen in de Breedeweg.

De aardappellrassen die verbouwd worden zijn: Eerstelingen, Gloria, Nicola, Granola en Linda. Het afzetgebied van aardappelen ligt binnen een straal van 50 km. Per jaar wordt er 25 ton aardappelen verkocht; dit is veel voor een biologisch werkend bedrijf.

Dit jaar waren er (voor het eerst) problemen met de aardappelen. De planten zaten onder de kevers, deze hebben ze er met de hand afgehaald; elke dag een paar uur! Er worden

namelijk absoluut geen bestrijdingsmiddelen gebruikt op de "Vierboom". Er wordt bemest met mest van de dieren op de boerderij. De hoeveelheid mest die geproduceerd wordt is precies toereikend. Ook werd dit jaar de "knollenziekte" bij de aardappelen gesignaleerd. Dit zit in het groen van de aardappelen en ontstaat door een, niet optimale, combinatie van vocht en warmte door teveel regen. Deze problemen hebben een flinke verliespost tot gevolg en het betekent minder inkomsten. Ook is er in september een grote hoeveelheid aardappelen en uien gestolen van het land, wat ook weer een verliespost betekent.

20 Jahre
konsequenter
ökologischer
Landbau

**20 Jahre
Bioland**

De dieren

Totaal zijn er op de boerderij 110 stuks rundvee. Gerhard Vierboom benadrukt dat men in Duitsland 1,5 koe per ha mag houden. Meer mag bevestigd niet! (In Nederland is dit waarschijnlijk meer). Vijftig koeien leveren de melkproductie. De melk wordt naar "De Dageraad" in Ottersum gebracht voor verwerking. Na de

verwerking komt dit weer naar Duitsland terug. Het rundvee brengt Gerhard Vierboom zelf naar Keulen. In Keulen is een "biologisch" slagersbedrijf (zoals in Nederland "De Groene Weg"). Het verwerken van het vlees tot bijvoorbeeld worst soorten vereist grote vakkundigheid, daar er beslist geen toevoegingen, zoals kleurstoffen en conserve-ringsmiddelen, gebruikt mogen worden. Het is mogelijk dat ze ook kippen gaan houden, want er is op de Vierboom nogal eens een tekort aan biologische eieren.

Verkoop

Er is op de "Vierboom" een verkoopruimte ingericht waar, naast eigen landbouwproducten, ook bijvoorbeeld brood, bier, appelsap, honing, e.d. verkocht worden. Op dinsdag, vrijdag en zaterdag is de winkel open. Een probleem bij de verkoop is de houdbaarheid van producten. Sommige mensen houden zich niet aan de tijden dat de winkel open is. Door dit alles is de winkelverkoop zeer arbeidsintensief.

De distributie

Volgens de heer Vierboom zijn op de Duitse biologische markt de producten wat duurder dan in Nederland. In Duitsland streeft men ernaar de productie en de prijs zo op elkaar af te stemmen, dat de boer ervan kan

leven. In Nederland gaat het wat intensiever, de nadruk ligt meer op de productie. De controles op de gewassen is in Duitsland uitgebreider. Gerhard Vierboom zorgt zelf voor de afzet van de producten, zonder tussenkomst van een verdeelcentrum. Per jaar worden 40.000 km gereden om de producten weg te brengen. De biologische markt is sterk afhankelijk van de afzet van de producten. In de vakantiemaanden is de afzet ronduit slecht. Dit is ook te merken bij de verkoop in de winkel.

De afnemer van de Vierboom-producten die het verst weg woont, in Zuidelijke richting, woont in Leggau, aan de Bodensee; in Noordelijke richting is dit Nordorf bij Flensburg. Deze mensen komen de producten (o.a. tarwe en dinkel) zelf halen.

Met dit artikel over een biologisch-dynamisch werkend agrarisch bedrijf heb ik de aandacht willen vestigen op "biologische voeding". Wij als consument beslissen immers wat we willen kopen. Een adequate manier om mee te helpen het mestoverschot en de hoeveelheid bestrijdingsmiddelen te reduceren is, lijkt mij, gewoon overschakelen naar goed en gezond voedsel. Als de vraag naar biologische producten toeneemt, komt dit immers het milieu, de landbouw en onszelf ten goede!

Adri Versluis

Steun de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek door ons een nieuwe donateur te bezorgen. Donateurs betalen minstens f. 20,00 per jaar en ontvangen 4 maal per jaar of vaker het Groesbeeks Milieujournaal.

Knip de bon uit en stuur 'm op naar Secretariaat WMG, Postbus 26, 6560 AA Groesbeek.

BON voor een jaar Groesbeeks Milieujournaal

Ik geef me op: naam

adres

woonplaats

(U betaalt met de acceptgiro die U krijgt toegezonden)

PLEIDOOI VOOR EEN LANDSCHAPSBELEIDSPAN

In 1987 heeft de Werkgroep Milieubeheer het gemeentebestuur een nota aangeboden met de titel "Visie op het landelijk gebied van de gemeente Groesbeek". Deze actie was bedoeld om de gemeente te wijzen op het belang van een eigen (gemeentelijke) visie op natuur, landschap en recreatie. De Werkgroep heeft met haar nota een eerste aanzet willen geven. Maar, helaas. Het gemeentebestuur heeft dat belang niet willen inzien. Zij vond dat de ruilverkaveling deze klus maar moest opknappen.

Nu, inmiddels 5 jaar later, heeft de Werkgroep nogmaals aan de bel getrokken. Dit keer niet met een uitgebreide nota, maar met een korte notitie. Daarin pleit de Werkgroep voor het opstellen van een landschapsbeleidsplan.

Waarom een landschapsbeleidsplan?

In een landschapsbeleidsplan kan de gemeente haar visie op natuur en landschap verwoorden, zowel in de woonomgeving als in het buitengebied. Daarbij speelt het duurzame karakter van de kwaliteit van het landschap een belangrijke rol. Het plan geeft aan welke waarden aanwezig zijn, hoe ze instand gehouden, hersteld en verder ontwikkeld kunnen worden. Immers, de generaties na ons hebben ook recht op een aantrekkelijke leefomgeving.

De landschappen zoals wij die kennen, zijn ontstaan door de wijze waarop onze voorouders hun land bewerkten en inrichtten. Ze worden daarom ook wel aangeduid als "agrarische cultuurlandschappen". Elke streek kent vaak zijn eigen karakteristieke patroon van weilanden en akkers, boerderijen en wegen en niet te vergeten de zogenaamde kleine landschapselementen. Deze elementen hadden vroeger een economische/ agrarische functie. Meidoornhagen werden gepland om het vee op zijn

plaats te houden of om het vruchtbare slib van een rivier of beek na een overstroming vast te houden. Poelen werden gegraven om het vee van water te voorzien, wilgetwijgen werden gebruikt om er manden van te vlechten en houtwallen dienden als veekering en als houtleverancier.

Al deze elementen hebben hun agrarische functie verloren: prikkeldraad houdt nu het vee op zijn plaats, manden zijn tegenwoordig van plastic en het vee heeft de beschikking over zgn. zelfdrinkers. Voor de moderne landbouw zijn deze houtwallen vaak een sta-in-de-weg geworden en zijn ze in de loop der jaren geleidelijk opgeruimd. In ruilverkavelingen gebeurde dit zelfs op grote schaal.

Tegenwoordig begint echter het besef door te dringen dat het landelijk gebied niet alleen het woon- en werkgebied is van de boeren. Steeds meer mensen brengen er hun vrije tijd door, zowel de recreant als de plaatselijke bewoner. Naarmate het landschap rijker is aan cultuurhistorische en natuurwaarden, des te aantrekkelijker is het voor de bezoeker. Bovendien hebben de boeren van destijds onbewust stukjes natuur ontworpen die nu een belangrijk leefgebied vormen voor talloze en vaak zeldzaam geworden planten en dieren. Met andere woorden, naast de bestaande agrarische belangen gaat het ook om maatschappelijke en natuurbelangen.

Compensatie-principe

Ook in Groesbeek is de afgelopen tientallen jaren veel verloren ge-

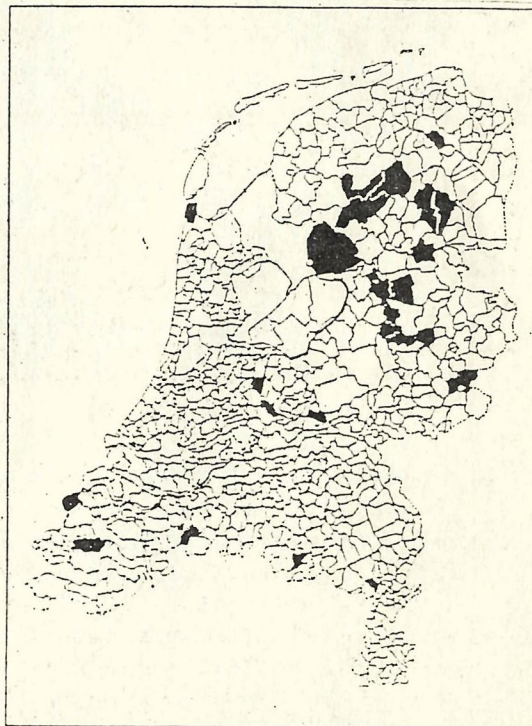
gaan. Hier en daar staan nog restanten van wat ooit meidoornhagen en houtwallen zijn geweest. Door dit verlies is de variatie in het landschap een stuk minder geworden. Dit proces van verarming gaat nog steeds door. Denk maar aan de verdergaande intensivering in de landbouw, het opruimen of verharden van oude zandwegen, de oprukkende woningbouw en de komst van bedrijfsgebouwen en kassen in het buitengebied. Om de nadelige effecten op het landschap zo veel mogelijk te beperken, is het zaak dat de gemeente inzicht heeft in de aanwezige waarden. Hierbij kan het gaan om een karrespoor dat al eeuwen oud is of om dier- en plantensoorten die elders in ons land niet of nauwelijks meer voorkomen. Een landschapsbeleidsplan biedt de gemeente dus een handvat om zorgvuldiger om te gaan met het buitengebied. Bovendien kan in zo'n plan het zogenaamde compensatieprincipe worden gehanteerd. Bijvoorbeeld in de situatie waarbij een bosschage of houtwal moet wijken voor de aanleg van bedrijfsgebouwen of een weg. In zo'n geval kan het plan aangeven waar elders nieuwe elementen kunnen worden aangelegd ter compensatie. Er kan dus een zekere mate van flexibiliteit worden toegepast. Dit geldt natuurlijk niet voor een element met een cultuurhistorische waarde.

Ondersteuning van Rijk en Provincie

De achteruitgang van natuur en landschap is ook gesignaleerd door het Rijk en de provincies. Deze overheden stellen daarom plannen op om die achteruitgang een halt toe te roepen. Zo heeft het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het Natuurbeleidsplan uitgebracht. Daarin wordt aangegeven hoe de natuur in ons land weer hersteld moet worden. Hiervoor zijn gebieden aangewezen die in de toekomst tesamen een aaneengesloten netwerk moeten gaan vormen (Ecologische Hoofdstructuur). Voor Groesbeek betekent dit bijvoorbeeld dat het Reichswald via aan te leggen verbindingzones weer aansluiting zal krijgen op de Bruuk en het Nederrijck/de Duivelsberg. Voor de inrichting en de financiering hiervan

is de rijksoverheid verantwoordelijk, ondermeer via de ruilverkaveling. Van gemeenten wordt verwacht dat zij de tussenliggende gebieden een zodanige invulling geven dat een kwalitatief hoogwaardig landschap ontstaat, rekening houdend met andere, voornamelijk agrarische belangen. Om dit te stimuleren heeft datzelfde ministerie onlangs de Nota Landschap uitgebracht.

Behoud, herstel en ontwikkeling van landschappelijke waarden kosten geld. Hoewel gemeenten in feite verantwoordelijk zijn voor hun buitengebied, stelt het Rijk hiervoor subsidies beschikbaar, zowel voor de planvorming als voor de daadwerkelijke uitvoering. Ook de provincie Gelderland stelt hiervoor subsidies beschikbaar. In het kort komt het erop neer dat de gemeente 75% subsidie kan krijgen voor het opstellen van een landschapsbeleidsplan. En als de gemeente eenmaal zo'n plan heeft, kan zij vervolgens ook een beroep doen op subsidies (van Rijk en provincie) voor aanleg, herstel en onderhoud van landschappelijke elementen. Momenteel hebben al meer dan 160 gemeenten een dergelijk plan of zijn bezig er een op te stellen.

Gemeenten met landschapsbeleidsplan
anno 1984 respectievelijk 1990

Bestemmingsplan Buitengebied

Vijf jaar geleden vond de gemeente een eigen visie/landschapsplan overbodig, omdat een en ander wel geregeld zou worden in het inrichtingsplan van de ruilverkaveling. Voor een deel is dit juist. Zo worden bijvoorbeeld de eerder genoemde verbindingszones in dat plan verder uitgewerkt. Doordat de gemeente echter geen eigen visie heeft, moet er telkens ad-hoc gereguleerd worden op plannen die in deze verkaveling worden voorgesteld. Daarnaast beslaat de ruilverkaveling maar een deel van het Groesbeekse grondgebied.

Nu, na vijf jaar, vindt de gemeente een specifiek landschapsbeleidsplan overbodig, omdat volgens haar de belangen van natuur en landschap straks voldoende gewaarborgd worden in het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied (de gemeente is gestart met de voorbereiding van een nieuw bestemmingsplan ter vervanging van het huidige plan dat dateert uit de jaren zeventig).

Ook deze benadering is volgens de Werkgroep niet juist. Een bestemmingsplan is een juridisch plan dat o.a. een wettelijke bescherming biedt aan elementen in het buiten

gebied. Een landschapsbeleidsplan daarentegen legt de nadruk op het beheer van natuur en landschap en de maatregelen die nodig zijn om een duurzame instandhouding ervan te bevorderen. Bovendien omvat een landschapsbeleidsplan een groter gebied dan een bestemmingsplan. Hierbij valt te denken aan de grotere elementen die (deels) in de woongebieden liggen (voormalige spoorlijn, Foerperpot) of gebieden waar al een bestemming op rust (golfbaan). Daar komt bij dat in een bestemmingsplan op voorhand een afweging plaatsvindt van de diverse, vaak tegenstrijdige belangen, terwijl in een landschapsbeleidsplan specifiek het beleid voor natuur en landschap wordt weergegeven.

Keuze

Rijk en provincie proberen gemeenten te stimuleren om ook een bijdrage te leveren aan een herstel van de landschappelijke waarden in hun buitengebied. Voor de Werkgroep is dit mede de aanleiding geweest om het gemeentebestuur nog eens te wijzen op het belang van een landschapsbeleidsplan. De plaatselijke politiek zal nu een keuze moeten maken of zij het landschapsbeleid in het Groesbeekse wel of niet serieus neemt.

In een eerste reactie van B& W blijkt er ter gemeentehuize huivering voor zo'n plan te bestaan. Men vindt dat door een landschapsbeleidsplan er wellicht teveel nadruk in het bestemmingsplan komt te liggen voor natuur en landschap. Men wil een zo breed mogelijk bestemmingsplan, zoals ze dat noemen. Hooguit ziet men na vaststelling van het bestemmingsplan nog een plaatsje weggelegd voor een landschapsbeleidsplan, maar dan in de praktische beheerssfeer (subsidie vangen voor landschapsonderhoud).

Het zal er uiteindelijk wel weer op uitdraaien dat hier de zoveelste kans gemist wordt. De rekening zal echter ongetwijfeld nog komen, maar gelukkig voor het huidige gemeentebestuur, zal dat na haar tijd zijn. Dus so what.

Leren samenwerken op milieugebied.

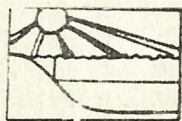
Nederland is bepaald geen koploper wat betreft haar milieubeleid. De manier waarop we met het milieu omgaan kenmerkt zich door bestuurlijke onmacht en burgerlijke onwil. Dat is de mening van prod.dr. de Kruijf, die per oktober 1992 benoemd is tot hoogleraar

"toxicologie en samenleving" aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. De Nederlandse overheid heeft volgens hem grote moeite om goedogende maatregelen effectief te maken (bijvoorbeeld bij gifschandalen). Vaak is de oorzaak van het onvermogen te wijten aan gebrek aan communicatie tussen de betrokken disciplines, vooral tussen beta-wetenschappers en de socio-hoek.

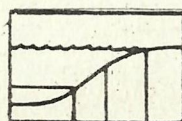
Derhalve pleit de heer de Kruijf ervoor om studenten in de eindfase van hun studie te leren om samen te werken in multidisciplinaire projecten. Op die manier zou men de samen-

boilers. PGEM, het energiebedrijf voor Gelderland en Flevoland, heeft naar aanleiding van het eerste jaar van de promotie-campagne een evaluatie-onderzoek laten uitvoeren onder 200 kopers van een zonneboiler. De kopers zijn over het algemeen tevreden over de adviezen, installatie en de service van de installateurs. Ongeveer 90% van de gebruikers melden tevreden of zeer tevreden te zijn. De hoeveelheid en kwaliteit van het verwarmde water vindt men goed. Driekwart van de ondervraagden vindt de aanschafprijs, inclusief de subsidie redelijk. Voor 75% waren de milieuvoordelen (aardgas en energiebesparing) de belangrijkste motivatie voor de aanschaf van de boiler. Een kwart vindt het een nadeel dat de zonneboiler extra ruimte in beslag neemt.

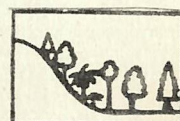
Naar aanleiding van de goede resultaten wil de PGEM dit jaar ongeveer 1800 zonneboilers verkopen aan particulieren. Bij de aanschaf is de

MILIEU

RONDOM

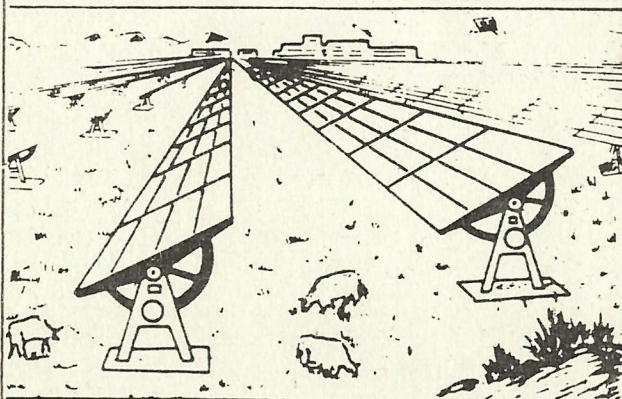
werking tussen natuurwetenschappers op milieugebied en disciplines uit de samenleving kunnen bevorderen.

Zonneboiler.

We hebben al eens in het Milieujournaal over dit onderwerp geschreven. Nu is er positief nieuws te melden over het gebruik van zonne

zonneboiler wel veel duurder dan de conventionele boiler, maar hier staat tegenover: extra energiebesparing en milieuvoordelen.

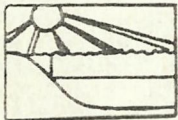
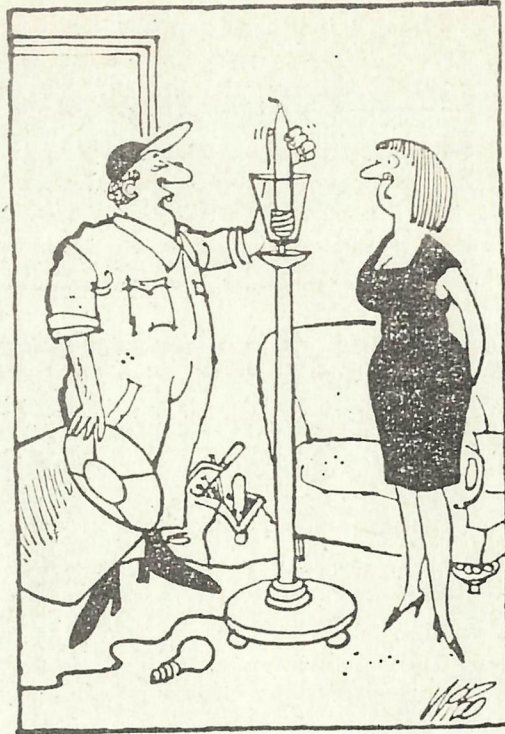
Een standaard installatie kost ongeveer 5500 gulden. De PGEM verstrekt een soort aanmoedigingspremie van duizend gulden. Daarnaast geeft het Rijk nog een eenmalige subsidie van 1850 gulden voor een standaardinstallatie.

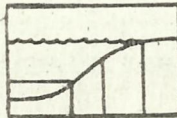
Recycling van lampen.

In 's-Hertogenbosch staat het bedrijf LumenEx, dat de verwerking en het hergebruik van gasontladingslampen verzorgt. Gasontladingslampen zijn bijvoorbeeld tl-buizen, spaarlampen en lampen voor openbare verlichting (natrium-kwiklampen). In al deze lampen zitten schadelijke stoffen, zoals kwik of natrium. Volgens het "Besluit aanwijzing chemische afvalstoffen" van september 1991, vallen deze

verlichtingsbronnen in de categorie-
"chemisch afval". De inzameling en
recycling van deze lampen begint op
gang te komen. Bij LumenEx kunnen
ze per jaar 15 miljoen lampen ver-
werken (dit aantal hebben ze echter
nog niet bereikt). Van de aangeboden
lampen wordt 92% verwerkt tot stof-
fen die opnieuw te gebruiken zijn,
zoals glas, ijzer en non-ferrometa-
len. Het afval wordt opgeborgen in
opslagplaatsen, die de overheid
aanwijst. LumenEx heeft contracten
afgesloten met vijftien gespeciali-
seerde inzamelbedrijven, die de
lampen aanleveren. Er komen nu nog
lampen binnen vanuit België en
Duitsland Zij zullen dit in de toe-
komst echter in eigen land gaan
verwerken. Men gaat er vanuit dat in
de nabije toekomst 14 tot 15 miljoen
lampen per jaar hun laatste licht
laten schijnen, waarvan "slechts"-
twee miljoen bij particulieren. Er
is nog geen verplichte inzameling
van kracht voor lampen uit huishou

MILIEU

RONDOM

dens. Volgens een woordvoerder van
VROM is het heel goed mogelijk dat
dit binnen enkele jaren wél ver-
plicht gaat worden.

Kort verslag van het overleg op 15 - 11 - 1984 tussen:

St. golfsport Nijmegen e.o. (SGN) Hr. A. Reitsma
Hr. M. de Groen
Hr. W. Heijltjes
Hr. J. van Heijst
Gemeente Groesbeek (GEM) Hr. A. den Boer
St. Werkgroep Milieubeheer Nijmegen (WMN) Hr. K. Van de Poel
Hr. N. Havermans
Werkgroep Milieubeheer Groesbeek (WNG) Hr. J. de Valk
Ver. St. Das en Boom (Ver. D+B) Hr. Derksen

Doel van de bespreking is: De SGN heeft het plan om op het terrein van de Hr. Hettinga aan de Nijmeegsebaan/Postweg een golfbaan aan te leggen. In overleg met GEM zijn de 2 milieugroepen en de Ver. Das en Boom uitgenodigd voor vroegtijdig overleg waarbij informatie gegeven wordt en tevens besproken of het plan zó uitgewerkt kan worden dat aan wederzijdse wensen en verlangens zo veel mogelijk tegemoet gekomen wordt. De volgende vragen zijn gesteld:

Gebouwen: boerderij en schuur binnen de huidige muren worden verbouwd tot clubhuis, ~~geen uitbreiding~~.
nieuw: halverwege golfcourse op te richten schuilhut/toilet.

Neveneffecten: ~~geen bouwwerken op terrein of omgeving~~.
Bouw van hotels beslist niet te verwachten (GEM)

De heer de Valk vraagt aan de Golfbaan de toezegging dat de 2 x 9 oefenholes geen tweede 18-holes wedstrijd baan zal worden. Deze toezegging wordt door de Golfbaan "Het Rijk van Nijmegen" B.V. gegeven.

.../3

De heer de Valk vindt het belangrijkste punt uit het overleg dat er geen 2 maal 18-holes wedstrijd banen worden aangelegd. Hij is daardoor erg gerustgesteld.

De heer van Heijst sluit de vergadering.

N.D. van Capelle/25-10-1985.

HOE DE GOLFBAAN HET LANDSCHAP ONTGOLFDE.

De laatste maanden is er veel gebeurd op het terrein van de golfbaan "Het Rijk van Nijmegen" onder beheer van De Groeze B.V. aan de Nijmeegsebaan. Uitbreidingen werden door een drietal milieugroeperingen aangevochten tot bij de Raad van State. Hieronder volgt een overzicht van wat er allemaal gebeurd is en waar het nu eigenlijk allemaal om ging.

Sedert september 1987 is in Groesbeek de golfbaan "Rijk van Nijmegen" in gebruik. Deze golfbaan omvat een officiële wedstrijd baan van 18 holes en 2 oefenbanen van elk 9 holes. Voordat het zover was, was er tevoren veel overleg gevoerd tussen de toenmalige golfbaandirectie, de gemeente Groesbeek, de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek, de Stichting Werkgroep Milieubeheer voor het Stadsgewest Nijmegen en de Vereniging Das en Boom. Dit overleg ging over allerlei zaken zoals hekwerken om de golfbaan, wegen, bouwwerken, gebruik van bestrijdingsmiddelen enz. Toen kregen de milieugroeperingen ook de toezegging dat de 2 x 9 holes-oefenbanen nooit zouden worden samengevoegd tot een nieuwe 18 holes-wedstrijd baan.

De toezeggingen in kwestie zijn op nevenstaande bladzijde afgedrukt.

De WMG kon uiteindelijk accoord gaan met dit plan, omdat zij van mening was, dat een golfbaan op de lange duur een betere bescherming voor het landschap vormde (geen woningbouw, geen landbouw, geen verkaveling).

Het uiteindelijke "beheersplan" verscheen ondanks aandrang van de gemeente en de WMG vele jaren te laat nl. in 1989.

Toen verscheen in het begin van 1989 een rapport, waarin stond, dat de golfclub behoefte had aan verblijfsaccommodatie op haar eigen terrein: uiteindelijk 100 appartementen met aanvullende accommodaties zoals zwembad, sauna, tennisbanen. Voorts zou het nodig zijn om de twee 9

holes-oefenbanen samen te voegen tot een tweede 18 holes-wedstrijd baan.

De WMG had grote bezwaren tegen het appartementencomplex en de uitbreiding van de 2 x 9 holes-oefenbanen tot een nieuwe 18 holes-wedstrijd baan. De aanleg van het appartementencomplex in het bronbosje ging uiteindelijk niet door. Voor de uitbreiding van de golfbaan en de driving-range (oefenafslagplaats) was een herziening van het vigerende bestemmingsplan nodig. Dit kan versneld in een art. 19 procedure van de Wet Ruimtelijke Ordening, zodat de normale bestemmingsplanprocedure niet doorlopen hoeft te worden.

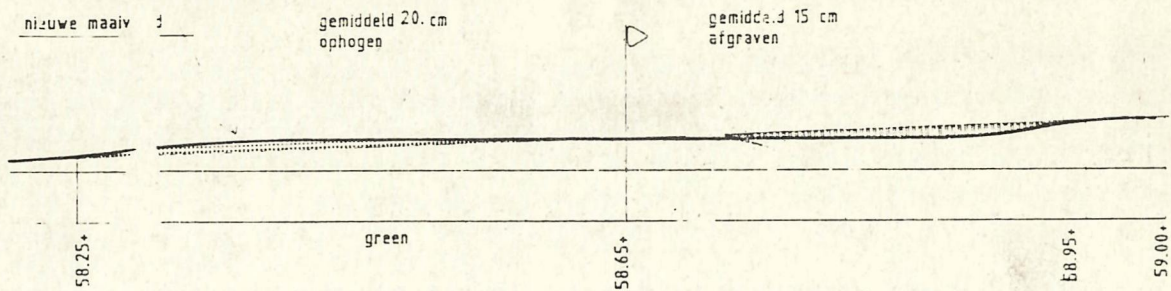
In juni 1992 verleende de gemeente Groesbeek deze vrijstelling van het bestemmingsplan "Buitengebied", dat van kracht was in het droogdal aan de Zevenheuvelenweg.

Toen ging het snel:

binnen enkele weken begonnen de werkzaamheden in het waardevolle droogdal, de eerste bulldozer verscheen en begon enorme gaten te graven. In het commentaar van de gemeente Groesbeek op het bezwaarschrift van de WMG tegen de artikel 19 procedure stond echter "Bij de aanleg van de uitbreiding van het golfterrein vindt slechts zeer incidenteel een niet meer dan ondergeschikte vergraving (in het droogdal min 20 cm tot plus 20 cm) plaats om het voor de nieuwe bestemming in te richten".

4 augustus. De WMG, samen met de Werkgroep Milieubeheer Nijmegen, en daarnaast ook de Vereniging Das en Boom deden de Afdeling Geschillen van de Raad van State een schorsingsverzoek toekomen om de beschikking van de gemeente Groesbeek ongedaan te maken.

Contacten met de gemeente over deze afgravingen leverden aanvankelijk niets op: "het aanleggen van zo'n vijver (die er ook zou komen alleen

tekeningen waarin minimale vergravingen aangegeven staan.

kleiner) is toch een verbetering voor het landschap? Die hopen zand bij de Zevenheuvelenweg zullen volgens ons wel weggehaald worden. Het Bestemmingsplan Buitengebied is van kracht en de gemeente kan hier niets aan doen." Nu bleek ook weer eens hoe slecht eigenlijk het Bestemmingsplan Buitengebied Groesbeek uit 1973 is: de Kroon had namelijk bij de beoordeling juist aan die belangrijke punten haar goedkeuring onthouden die het landschap nu net zouden kunnen beschermen. Dit geldt trouwens voor een groot deel van Groesbeek.

8 augustus. De media worden ingeschakeld, er zal een uitgebreid artikel in de Gelderlander verschijnen.

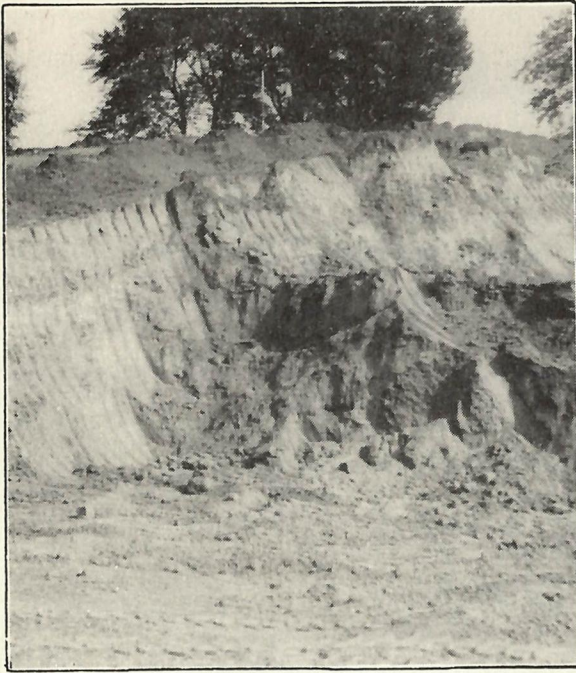
11 augustus. De behandeling van de schorsingsverzoeken vindt plaats. Tijdens deze zitting kregen alle betrokken partijen gelegenheid om hun bezwaren toe te lichten of om zich te verweren (golfbaan-directie, gemeente Groesbeek). Waar het bij zo'n schorsingsverzoek om gaat is, dat de bezwaarhebbenden moeten kunnen aantonen waarom de zaak niet urgent is en dat er best gewacht kan worden tot de normale bestemmingsplanprocedure. Volgens de golfbaan-directie is uitbreiding van de golfbaan en de driving-range zeer urgent omdat ze anders nadeel ondervinden, namelijk minder winst. Groepen golfers zouden nu al niet komen omdat ze te lang moeten wachten. De milieugroepen vinden dat er een onomkeerbare ingreep in het landschap zal plaatsvinden en dat de uitbreidingen niet urgent zijn. De rechter stelde vervolgens de advo-

caat van de golfclub de vraag waarom er dan geen financieel verslag of een accountantsrapport op tafel lag als de golfclub zo noodlijdend zou zijn. Aanvankelijk had deze daar geen verweer op totdat uiteindelijk een ander lid van de directie een financieel jaarverslag uit zijn tas toverde, dat de rechter toch in ontvangst nam (zeer ongebruikelijk, want dit was veel te laat). De bezwaarhebbenden kregen een week de tijd om dit te bestuderen en hun reacties op te sturen naar de rechter. De advocaat van de golfclub durfde toen ook nog te beweren dat de toezeggingen (zwart op wit), dat de 2 x 9 holes oefenbanen nooit zouden worden samengevoegd tot een tweede 18 holes wedstrijd baan, nooit gedaan waren in het verleden, terwijl de rechter de stukken voor zich had liggen! Een grove leugen!

De graafwerkzaamheden in het droogdal werden op gezag van de rechter stilgelegd. Het financieel jaarverslag werd bestudeerd en de conclusie van de milieugroepen was dat het de golfclub helemaal niet slecht ging, alleen dat er een slecht financieel beleid werd gevoerd.

17 augustus. De rechter heeft toch besloten om de schorsingsverzoeken af te wijzen. Teleurstelling. Waarom ze afgewezen zijn weten we nog niet, dit duurt een paar maanden. Economische belangen hebben het weer gewonnen ten koste van natuur en landschap.

De graafwerkzaamheden gaan verder en het wordt een gigantische afgraving zelfs tot 3 - 4 meter toe. Dit wordt te gek.

een niet meer dan ondergeschikte vergraving (in het droogdal min 20 cm tot plus 20 cm).....

1 september. De WMG, Stichting Werkgroep Milieubeheer Nijmegen en Das en Boom besluiten de gemeente een brief te sturen waarin zij de gemeente Groesbeek onbehoorlijk bestuur verwijten (in de plannen was slechts sprake van afgravingen van min 20 tot plus 20 cm van het oorspronkelijke relief) en dreigen met juridische stappen als het droogdal

niet in zijn oorspronkelijke relief wordt teruggebracht. De gemeente zoekt opnieuw contact met de golfclub en het droogdal wordt, voor zover het zich nu laat aanzien, zo goed mogelijk terug gebracht in zijn oorspronkelijk relief, de hopen zand voor de Zevenheuvelenweg verdwijnen, er is weer een dal te zien. Echter aardkundig is de hele onderlaag nu drastisch vernield, duizenden jaren ijstijd zijn in een maand tijd ongedaan gemaakt.

.... Elders op het terrein begint ook de herinrichting van de banen. Ook hier hopen zand. Navraag bij de gemeente leert dat hier de bestemmingen van het vigerende bestemmingsplan "Golfbaan Groesbeek" van kracht zijn. Wat mag: "terreinverlagingen en terreinophogingen ten behoeve van de aanleg van holes tot een maximum diepte c.q. hoogte van 1 m; terreinverhogingen ten behoeve van de aanleg van "greens" tot een maximum hoogte van 1,50 m".

Opnieuw blijken er onregelmatigheden te zien, sommige greens zijn toch weer te hoog gemaakt!

Het zoveelste bewijs voor de onbetrouwbaarheid van de golfclub en de onzorgvuldigheid waarmee zij met het landschap ter plaatse omspringt. Men begon ook met de uitbreiding van de driving-range. Dit moet een dubbele afslagplaats worden boven el

Het landschap op zijn kop gezet

kaar. Er is weer een enorme zandbak gegraven van zeker 4 m diep.

De laatste grote stap is nu de aanleg van een golfhotel op de plaats van de huidige parkeerplaats tegenover het clubhuis, volgens de golfclub en de gemeente Groesbeek absoluut noodzakelijk. De WMG heeft hiertegen ook al lange tijd grote bezwaren. Nog steeds gelooft zij niet in de noodzaak van de aanleg ervan, en bovendien zijn er in de omgeving voldoende andere verblijfsaccommodaties. Verder zal de bouw

van het voorgenomen verblijfscomplex op de genoemde plaats in visueel-landschappelijk opzicht een grote inbreuk betekenen op het halfopen gebied.

Als de aanleg van een golfhotel ooit eens door mocht gaan, zou het voor de gemeente Groesbeek wel eens nuttig kunnen zijn om er met een meetlint bij te gaan staan, het hotel zou achteraf wel eens wat te groot of te hoog kunnen zijn

Jo de Valk.

De Werkgroep Milieubeheer Groesbeek organiseert regelmatig informatie-avonden. De onderwerpen die dan aan bod komen, handelen over natuur, landschap en milieu van Groesbeek en de rol die de mens daarin speelt. Een greep uit de onderwerpen die tot nu toe aan bod gekomen zijn:

- Vogels in Groesbeek
- De jacht en wildbeheer in Groesbeek
- Het vuilstort De Dukenburg bedreigt het natuurreservaat De Bruuk
- De Steenmarter
- Het beheer van het Groesbeeks bos
- Openbaar vervoer in Groesbeek

Wie interesse heeft in deze avonden, kan een uitnodiging ontvangen, die voor iedere avond aan belangstellenden toegezonden wordt. Bel even naar het secretariaat: Ferdinand ter Schure tel: 08891-71214 of stuur onderstaande kaartje naar Werkgroep Milieubeheer Groesbeek, Postbus 26, 6560 AA Groesbeek.

hierlangs afknippen

Naam.....

Adres.....

Postkode en Woonplaats.....

Wil graag voortaan een uitnodiging ontvangen voor de informatie-avonden van de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek.

STEKELVARKENTJE'S WIEGELIED

Suja suja Prikkeltje, daar buiten schijnt de maan,
je bent een stekelvarkentje, maar trek het je niet aan,
je bent een stekelvarkentje, dat heb je al begrepen.
De leeuwen hebben manen, en de tijgers hebben strepen
en onze tante eekhoorn heeft een roje wollen staart,
maar jij hebt allemaal stekeltjes en dat is zoveel waard!
Slaap mijn kleine Prikkeltje, dan word je groot en dik,
dan wordt je net zoo'n stekelvarken als je pa en ik.
Het olifantje heeft een slurf, de beren hebben klauwen,
de papegaai heeft veren, van die groene, van die blauwe,
en onze oom giraffe heeft een hele lange nek,
maar jij hebt allemaal stekeltjes en dat is ook niet gek.
Suja, suja Prikkeltje, het is al vreselijk laat,
je bent het mooiste stekelvarken, dat er maar bestaat,
de poezen hebben snorren en daar kunnen ze door spinnen
de koeien hebben horens en de vissen hebben vinnen,
en onze neef, de otter, heeft een bruinfluwelen jas,
maar jij hebt allemaal stekeltjes, die komen nog te pas.

Annie M.G. Schmidt.

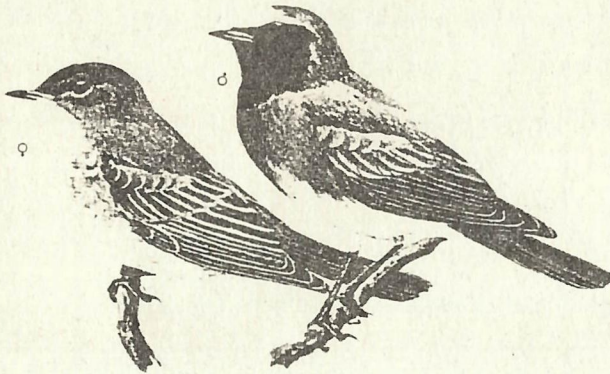
Uit: "Ooitgedicht", (1985); blz. 113.

In de zomer zijn er weinig vogels te zien. Alle vogels zijn op de plaats van bestemming, zodat er geen duidelijk merkbare trek meer is. De zang, die gebruikt wordt ter afbakening van het territorium en het lokken van vrouwtjes, heeft zijn functie verloren en houdt grotendeels op. Ook vallen veel vogels minder op daar ze zich verbergen in een dicht bladerdek. Tenslotte zijn de meeste vogelaars (ook ik) dan op vakantie.

In het najaar begint de trek echter weer op gang te komen. Zo rond augustus, als veel vogels vliegvlugge jongen hebben, begint die trek weer. Dat is duidelijk in de waarnemingen terug te vinden.

7 augustus

Een paartje Gekraagde Roodstaart in het Nederrijkswoud. Het zijn prachtige vogeltjes. De mannetjes hebben een oranje-rode borst en staart, zwart masker, wit voorhoofd en grijze rug. Het zijn nachttrekkers, zoals zoveel zangers dat zijn.

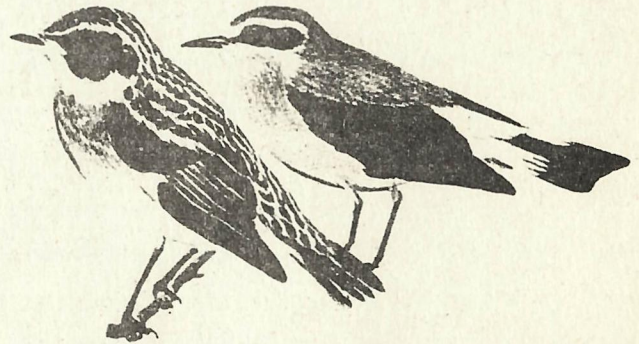
Gekraagde Roodstaart

8 augustus

In de Bruuk een Kleine Bonte Specht gezien. Dit was waarschijnlijk geen trekker maar een van de broedvogels van dit natuurgebied. Deze kleine spechtensoort, die niet veel groter is dan een mus, heeft op zijn rug witte, horizontale strepen wat hem onderscheidt van de grotere Grote Bonte Specht, die aan de rugzijde twee grote, witte vlekken heeft.

19 september

In de Duffelt weer een trekvogeltje gezien: het Paapje. Er zaten er drie. Ook deze vogel trekt 's-nachts, zodat het kan voorkomen dat er de ene dag geen en de andere dag ineens heel veel Paapjes ergens kunnen zitten. Het Paapje heeft een oranje buik en een typische koptekening: witte wenkbrauwstrepen, donkere wangen en een bruin petje. Een medetrekker van dit Paapje is de Tapuit. Dat is een prachtige vogel met een grijze rug en een gelige buik. In zijn staart kun je een

Paapje (L), Tapuit (R)

omgekeerde T zien die sterk afsteekt tegen de witte stuit. Voorts hebben ze een zwart masker. Van deze vogel zaten er die dag 6 in de Duffelt, 4 in de Ooy en 7 langs de Groesbeekse spoorbaan. Verder deze dag 2 Bruine Kiekendieven op trek waargenomen.

19 september

's Morgens naar de Duffelt. Daar zag ik een hele groep tapuiten en verwanten bij elkaar:

- 10 Roodborsttapuiten
- 3 Tapuiten
- 6 Paapjes
- 2 Gekraagde Roodstaarten
- 1 Zwarte Roodstaart

waarvan de eerste vier soorten bij elkaar in een weiland zaten.

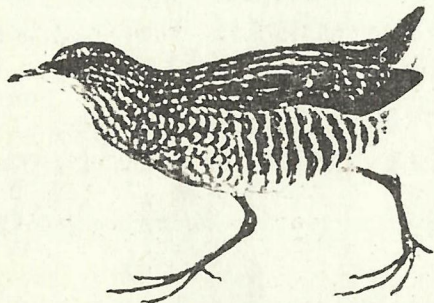
20 september

Bij de Kaliwaal trok een Wespendif over. Dit is een roofvogel die erg op een Buizerd lijkt. Het is een grote vogel, die net net als de Buizerd brede vleugels met slagpenen als vingers heeft. In de vlucht is het verschil dat er 3 donkere banden in de staart zitten en dat de kop minder gedrongen is en verder uit lijkt te steken. Het is een echte zomertrekker.

Diezelfde dag bij de Erlecomse Waard zag ik twee rare strandloperjes:

kleine waadvogeltjes met een korte, rechte snavel, twee V's op de rug en donkere pootjes. Dit moesten Kleine Strandlopers zijn. Ook dat zijn trekvogels.

Toen ik bij de Oude Waal kwam, wemelde het daar van de vogelaars, die veelal met telescopen een bijzondere verschijning waarnamen: het Porcelainhoen. Het was een jong. Dat kon je zien doordat zijn snavel bruin was in plaats van geel/rood, zoals de volwassen vogels hebben. Ook zijn borst was nog niet helemaal mooi blauw met witte stippen. Dit jaar is de waterstand zo dat hij precies goed is voor ralachtigen (het Waterhoentje en de Meerkoet behoren ook tot deze groep). Daardoor zijn er meerdere rallen-soorten in de Ooy en dus ook te zien. Deze waarneming mag uniek genoemd worden, want in 1983 was er voor het laatst een Porcelainhoen waargenomen. Het Porcelainhoen was uitstekend te zien. Hij liep de hele tijd langs het water en vrij dichtbij! Prachtig!

Porcelainhoen

27 september

Voor de eerste keer dit jaar naar trek op de Zevenheuvelenweg gekeken. Van 's morgens vroeg tot 2 uur de volgende soorten geteld:

- 326 Graspiepers
- 82 Vinken
- 1 Grote Gele Kwikstaart
- 68 Witte Kwikstaarten
- 10 Wulpen
- 332 Spreeuwen
- 3 Heggemussen
- 27 Veldleeuwerikken
- 2 Boompiepers
- 1 (laatste) Boerenwaluw
- 1 Witgatje
- 9 Geelgorzen

Leuke trek, maar wel erg hoog. Op de telplaats zelf zat nog een vrouwtje Gekraagde Roodstaart.

4 oktober

's Morgens naar de Bruuk. Van veraf komt er een roofvogel aanvliegen. Wiebelende, gevorkte staart, witte plekken op ondervleugel, lichte kop: onmiskenbaar een Rode Wouw.

Dit is een trekker, waarvan er maar 2 paartjes in Nederland broeden, maar die voor mij een van de toppers in een jaar is. Prachtige, grote majestueuze vogel. Mooie vlucht!

Veel (vogel)plezier.

Raymond Klaassen

TOEPASSING VAN ARTIKEL 19 WRO TER DISKUSSIE

In het Milieujournaal nr. 67 dat een jaar geleden is verschenen, ben ik ingegaan op 'het recht met betrekking tot onze ruimte'. Hierin wordt de regeling van het belangrijkste plan van de ruimtelijke ordening, het gemeentelijke bestemmingsplan, nader belicht. De totstandkoming c.q. herziening van een bestemmingsplan is ingevolge de wet, de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO), met uitgebreide procedureregels omkleed. Door een bezwarenbehandeling in (eventueel) drie instanties kan de totale proceduretijd oplopen tot 34 maanden. Om het belang van bepaalde, dringende maatschappelijke ontwikkelingen zo min mogelijk te hinderen door deze lange herzieningsprocedure, heeft de wetgeving de mogelijkheid ingebouwd om van een geldend bestemmingsplan te mogen afwijken. In artikel 19 WRO hebben gemeenten en provincies de bevoegdheid gekregen om vrijstelling te verlenen van een bestemmingsplan indien een ontwerp voor een herziening van het plan ter inzage is gelegd dan wel een zgn. voorbereidingsbesluit door de gemeente is vastgesteld.

Dit artikel nu wordt te pas en te onpas toegepast; hele woonwijken zijn via dit artikel gerealiseerd, bijvoorbeeld de wijk 'het Nijerf' in Groesbeek. Ook de Golfbaan Rijk van Nijmegen probeert met dit artikel haar plan voor uitbreiding door te drijven nog voor in hogere instatie daarover is beslist (beroep bij de Raad van State tegen de uitbreiding van de Golfbaan loopt nog), zeer tot ongenoegen van de milieubeweging (zie elders in dit blad). Deze praktijk klemt te meer doordat de procedure voor het verlenen van een vrijstelling ex artikel 19 WRO veel minder waarborgen voor derden kent dan de normale bestemmingsplanprocedure. Reden voor mij op deze plaats eens nader in te gaan op artikel 19.

Men zal zich afvragen waarom voor ingrijpende afwijkingen, waarvoor een bestemmingsplanherziening noodzakelijk is, niet de gewone bestemmingsplanprocedure wordt gevolgd. Immers dan kunnen bezwaren door resp. gemeenteraad, provincie en zonodig de Raad van State ten opzichte van de belangen die met de planherziening zijn gemoeid uitgebreid worden beoordeeld. Tegen de toepassing van artikel 19 is, nadat de provincie een verklaring van geen bezwaar heeft afgegeven, slechts een Arob-procedure mogelijk. Deze Arob-procedure loopt via de gemeente (B&W) naar de Raad van State, maar het betreffende besluit wordt door de laatste instantie slechts onderworpen aan een rechtmatigheidstoet-

Bestemmingsplannen

Vrijstelling bestemmingsplan dat het college van Burge-

De Burgemeester van Groesbeek ...
meester en Wethouders voornemens is om.

... Goutjes P. Vrijstelling te verlenen van de voorschrijf-
terrein I" ten behoeve van de
bouwmarkt) bestemd gebouw

aan Anne! De burgemeester van Groesbeek ...
ten van h meester en Wethouders voornemens ...
oprichting uitbreiding van de woning Andreaslaan 3.
aan de A van de goothoogte (thans maximaal 4 meter, wo...
ling te verlenen van het bestemmingsplan "Heilig Land...
1980".

Wekelijks staan er in het Groesbeeks
Weekblad vele aankondigingen voor
vrijstelling op grond van atikel 19
WRO.

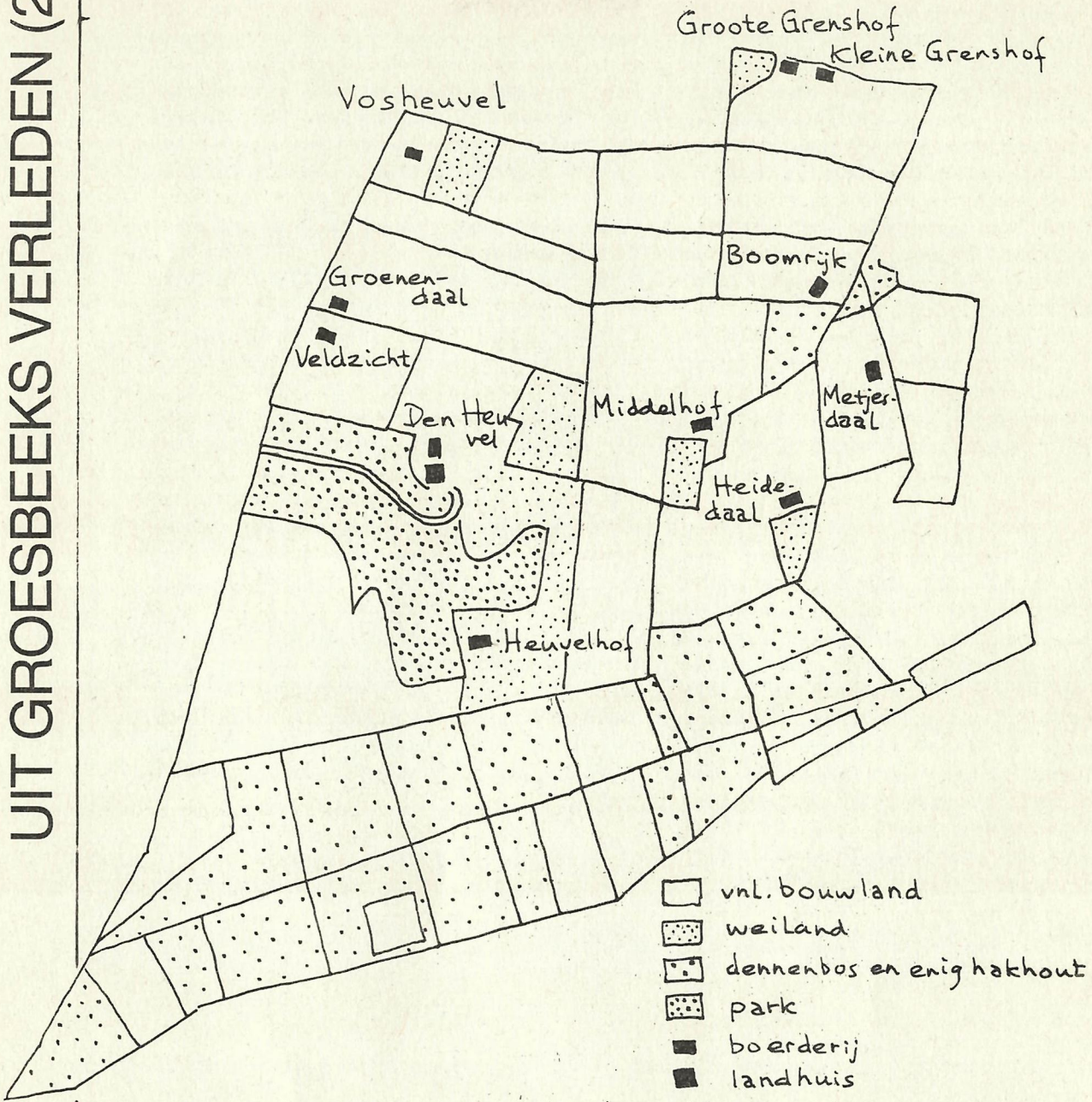
sing; dat wil zeggen dat er vooral wordt gekeken of de rechtsregels in de procedure goed zijn toegepast. Dit in tegenstelling tot een bestemmingsplanzaak, waarbij de Raad van State in veel gevallen (Kroonberoep) tevens over de doelmatigheid van het plan oordeelt, dus meer inhoudelijk. Met name indien met artikel 19 een bouw- of aanlegvergunning is aangevraagd, waarmee werken kunnen worden uitgevoerd met gevolgen voor natuur en landschap, blijkt heel vaak de Arobprocedure te beperkt en niet succesvol. Immers ingrepen in natuur en landschap zijn meestal onomkeerbaar! Bovendien zijn er in de natuur veelal samenhangen die verder reiken dan het betreffende gebied waar het werk zal worden uitgevoerd. Een inhoudelijk toetsing is daarom gewenst.

In het algemeen is toepassing van artikel 19 slechts dan aanvaardbaar te achten, indien daarvoor klemmende redenen zijn en de belangen, welke door de uitvoering van eventuele werken worden getroffen, duidelijk ondergeschikt zijn aan de belangen die daardoor worden gediend. Dat wil zeggen dat milieu-organisaties het belang van behoud van natuur en landschap overtuigend bij de Raad van State in hun Arob-beroep dienen te formuleren, om enig gewicht in de

schaal te leggen tegenover de vaak economische belangen die met de uitvoering van het werk zijn gemoeid. Dit is zeer moeilijk en als het al mogelijk is door met bijvoorbeeld onderzoeksrapporten en verwijzingen naar andere plannen met betrekking tot natuur en landschap het belang te kunnen onderbouwen, is de beperkte toetsing toch weer de bottleneck waardoor de bezwaren uiteindelijk niet door de Arob-rechter worden gehonoreerd.

Deze frustrerende praktijk zou minder voorkomen als de wet de toepassing van artikel 19 zou indammen, door te eisen dat vrijstelling slechts mag worden verleend indien 'dringende' redenen aanwezig zijn en de noodzaak om het werk uit te voeren voor het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan expliciet door de aanvrager moet worden gemotiveerd. Dringende noodzaak is lang niet altijd aanwezig bij de huidige artikel 19-besluiten. Bijvoorbeeld de uitbreiding van de Golfbaan in Groesbeek kan naar mijn mening heel goed wachten totdat over het betreffende bestemmingsplan is beslist, met name nu er zoveel gevolgen voor natuur en landschap mee gemoeid zijn.

Fred Boerwinkel

Deel 20, Iets over de omvang en het bedrijf van landgoed Den Heuvel in het begin van deze eeuw

In de vorige aflevering van "Uit Groesbeeks verleden" beschreef ik de opdeling van landgoed Den Heuvel in 1926. Vóór de opdeling was het landgoed al verkleind. Gronden en boerderijen waren verkocht en boerderijen afgebroken. Hier volgt een tweede stukje over Den Heuvel, dat ingaat op deze verkleining en iets meldt over de exploitatie van het landgoed in het begin van de eeuw.

Verkleining

Er bestaat een kaart van Den Heuvel toen dat in bezit was van Jhr. Mr. C.C.G. de Pesters. De kaart is ongedateerd. Zeer globaal kan de datum van opname gesteld worden op het jaar 1900; het kan echter ook tien jaar eerder of later zijn geweest. Op deze kaart is het onderstaande kaartje 1 gebaseerd. Het landhuis staat ongeveer in het midden van het goed met een park er omheen. Elf boerderijen zijn in het midden en noorden van het landgoed gelegen, met daarbij voornamelijk bouwland en opvallend weinig gras. In het zuiden bevinden zich vrij uitgestrekte dennenbossen.

Omvang

Kaartje 2 geeft de veranderde omvang en het veranderde getal boerderijen aan van omstreeks 1900 tot 1926. Deze afbeelding is gebaseerd op het kaartje dat bij het veilingsboekje uit 1926 behoort. Er zijn drie boerderijen met bijbehorende grond verkocht: Vosheuvel, Grote Grenshof en Kleine Grenshof. De grond alhier bestond voor het grootste deel uit bouwland, een klein deel - veel meer dan 1 hectare zal het niet zijn geweest - was gras. Twee boerderijen zijn afgebroken: Boomrijk en Metjesdaal. Verder is aan de zuidoost en zuidwest-rand bosgrond en bouwland verkocht. De omvang van het landgoed rond de eeuwwisseling was naar schatting 285 hectare; in 1926 was dat nog 254,44 hectare. De dertig verkochte bunder waren voor ongeveer 23 hectare bouwland, voor ongeveer 6 hectare bos en voor ongeveer 1 hectare weiland.

Reden verkleining

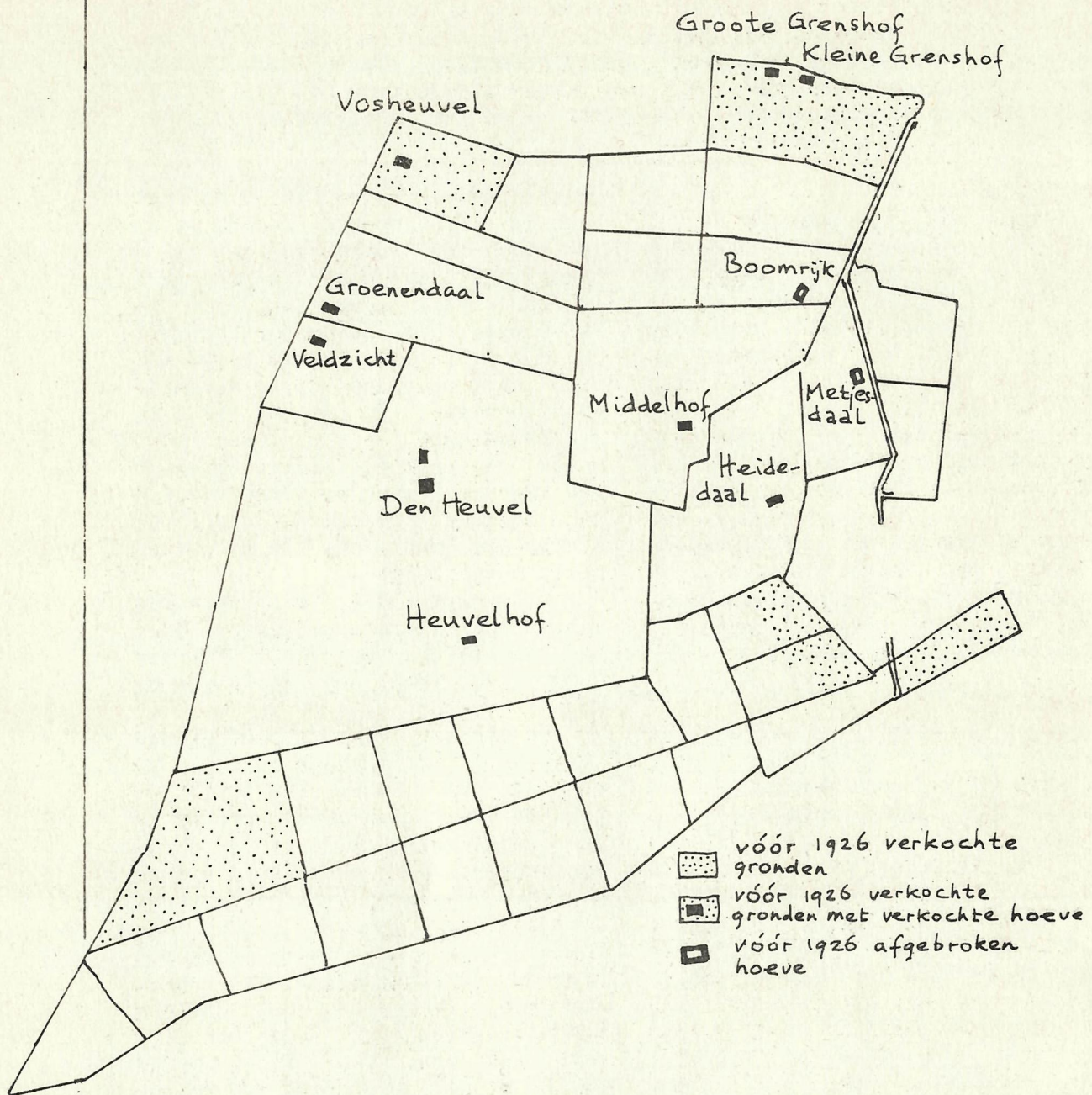
De reden voor de verkoop van boerderijen en land is wellicht het

overlijden van Jhr. C.C.G. de Pesters in 1915 geweest. In elk geval is van één boerderij met land bekend dat deze kort na het overlijden werd afgestoten. Dit is Vosheuvel. Uit de koopacte blijkt dat H.J. van Elsen deze hoeve met 5,38 hectare land op 8 december 1915 verwierf. De pachter was toen J. Teunnissen of Tunnissen. Deze moest vertrekken, klaarblijkelijk met tegenzin want er wordt verteld dat Dieneke Teunnissen door de sterke arm met stoel en al buiten gezet moest worden.

Misschien dat met dezelfde aanleiding en in dezelfde periode, het overlijden van Jhr. C.C.G. de Pesters in 1915, ook de Grote en Kleine Grenshof zijn verkocht.

De afbraak van de boerderijen Boomrijk en Metjesdaal is wellicht eveneens op omstreeks 1915 te dateren. Naar men zegt werd er in de Eerste Wereldoorlog en de jaren daaromtrent veel gesmokkeld via de bosrijke omgeving van deze boerderijen. Dat zou de reden zijn geweest voor sloop. Dit lijkt mij niet zo waarschijnlijk want waarom zou het smokkelen door afbraak bemoeilijkt worden? Door het creëren van een vrij zicht vanaf Duitse zijde? Maar het bos dat er stond is niet of slechts voor een deel gerooid.

Al met al lijkt het gerechtvaardigd om te stellen dat het overlijden van Jhr. C.C.G. de Pesters de voornaamste reden is geweest voor de inkrimping van het landgoed. Hij had in 1879 Den Heuvel verworven. Na zijn dood waren zijn ongetrouwde dochters (uit verschillende huwelijken) Jacoba Margaretha en Anna eigenaressen die respectievelijk in 1925 en 1926 stierven zoals in de vorige aflevering is beschreven.

Kaart 2, Verkleining van landgoed Den Heuvel van omstreeks 1900 tot 1926

Bedrijf

Het veilingboekje van 1926, de kaart van enkele decennia daarvoor en de koopacte van hoeve Vosheuvel uit 1915 verschaffen ons enige informatie over het landbouwbedrijf van Den Heuvel in het begin van de eeuw.

De boerderijen waren grotendeels verpacht. De hoeve bij het landhuis was in eigen exploitatie, en van de Groote Grenshof, de Kleine Grenshof, Boomrijk en Metjesdaal weten we het op grond van boven vermelde informatie niet.

Hoogstwaarschijnlijk waren de beide Grenshoven ook verpacht, de andere twee met een wat kleinere waarschijnlijkheid ook. De pacht van de boerderijen moest voldaan worden in twee gelijke termijnen op 1 mei en op 1 november, de pacht van de grond met Kerstmis. In 1926 varieerde de pacht van de boerderijen van f.407,- voor de 6,56 hectare grote hoeve Veldzicht, tot f.775,- voor de Middelhof die 18,97 hectare groot was.

Er was veel land los verpacht. Mij is niet duidelijk of dit toch niet ook gedeeltelijk aan de pachters op het landgoed zelf was verhuurd. In elk geval was er 50,55 hectare bouwland dat bij de veiling los van de boerderijen werd verkocht en nog eens 56,55 hectare bestaande uit gemengd bouwland en bos (waar-schijnlijk voornamelijk bouwland). Wellicht dat veel van het bouwland was verpacht aan Wylerse boeren.

Gemengd bedrijf

De boerderijen die in 1926 verkocht werden, waren toen allemaal gemengde bedrijven. Het land rond de boerderij bestond uit bouwland en in mindere mate grasland. Bij de in 1915 verkocht Vosheuvel echter, behoorde toen geen grasland. (Op de kaart van rond 1900 werd wel enig gras weergegeven.) Toch zal dit ook in 1915 wel een gemengd bedrijf zijn geweest, dat elders weiland pachtte. Voor de hand ligt dat dit gebeurde in het lage deel bij Wyler. Daar zal ook door andere pachters van Den Heuvel grasland zijn gepacht of hooi gekocht. Immers, de

grond op Den Heuvel was bij uitstek geschikt voor bouwland, en de grond in het rivierdal voor grasland.

In 1926 hield men op alle boerde-rijen varkens. Hoewel dit niet voor iedere hoeve is vermeld, kunnen we aannemen dat er ook overal kippen werden gehouden. Voor het rundvee was elke boerderij ingericht met een groepstal en gierkelder. Voor de Heuvelhof wordt vermeld dat daar een overdekte mestvaalt was. De enige boerderij die kon beschikken over waterleiding en electriciteit was die bij het landhuis.

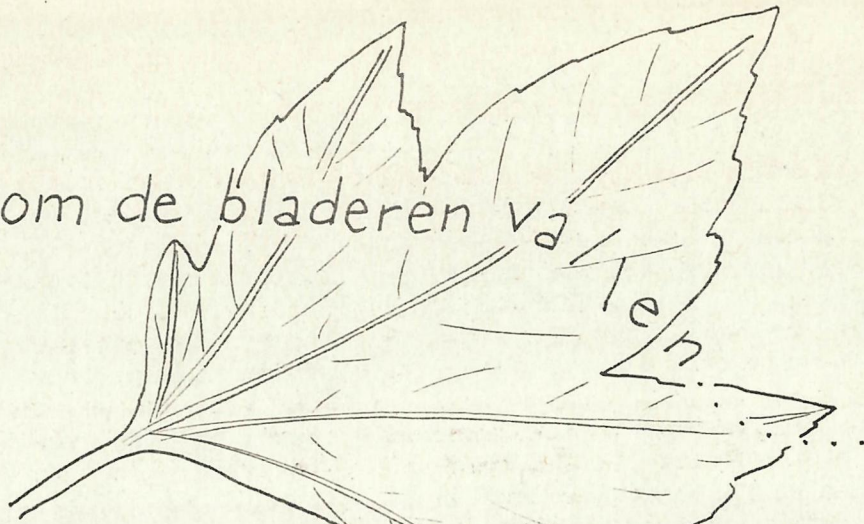
Arbeid

G.G. Driessen's "Groesbeek in woord en beeld" is beschreven dat er veel arbeiders uit De Kamp op Den Heuvel werkten. De pachters en het personeel op het landgoed zelf echter, waren protestant. In Driessen's boek zijn ook enkele prachtige foto's afgedrukt van Den Heuvel in het begin van deze eeuw. Er is melkgerei op te zien en de rogge-oogst. Bij dat laatste werd een maaimachine gebruikt, hetgeen toen een zeldzaamheid zal zijn geweest in de gemeente Groesbeek. Van oudsher was er een sterk contrast tussen de relatief grote bedrijven langs de Wylerbaan en in het Lage Wald en de keuterbedrijfjes bij Groesbeek en Bredeweg.

Houtopstanden

Het bos op Den Heuvel bestond vrijwel uitsluitend uit grove dennen. De percelen die uitsluitend uit bos bestonden waren in eigen exploitatie bij het landgoed. In het veilingboekje van 1926 werd vermeld dat het hout van de meeste percelen geschikt was voor mijnhout. Dat was toen de belangrijkste toepassing van dennenstammen, die echter wel dik genoeg moesten zijn. Er bevonden zich op Den Heuvel ook houtopstanden met andere soorten: de lanen en het parkachtige geheel bij het landhuis. Het pootgoed kwam uit eigen kwekerij. In 1926 stonden daar voornamelijk beuken (1880 stuks), maar ook kleine aantallen haagbeuk, larix, douglas, lijsterbes, Amerikaanse eik, fijnspar, rode beuk en "nord-manspar".

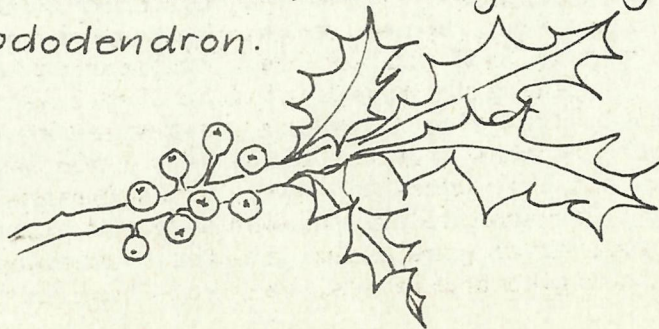
Waarom de bladeren va

In de herfst beginnen de bladeren van de loofbomen te verkleuren. Rood, geel, bruin, de mooiste tinten. Nog wat later vallen de bladeren af en blijft er een kale boom over. Maar..... waarom gebeurt dat eigenlijk? Bomen moeten om te leven met hun wortels steeds water uit de bodem halen. Het meeste water verdampt echter weer via de stam, de takken, maar vooral via de bladeren.

Hoe kouder het is, hoe moeilijker het voor de boom is genoeg water omhoog te pompen. (Denk maar aan jezelf: met koude vingers is het moeilijk je veters te strikken!) Als de boom in de winter alle bladeren zou vasthouden zou er veel te veel water verdampen, terwijl de boom bijna niets uit de grond kan opzuigen. Hij zou compleet uitdrogen!

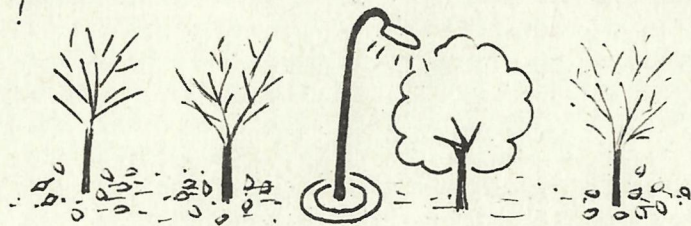
Hiertegen kan de boom twee dingen doen: hij kan zorgen dat de grootste waterverspillers - de bladeren - omhuld zijn met een leerachtig laagje waarin bijna geen huidmondjes zitten. Dit doen bijvoorbeeld naaldbomen en de groenblyvende hulst en rododendron.

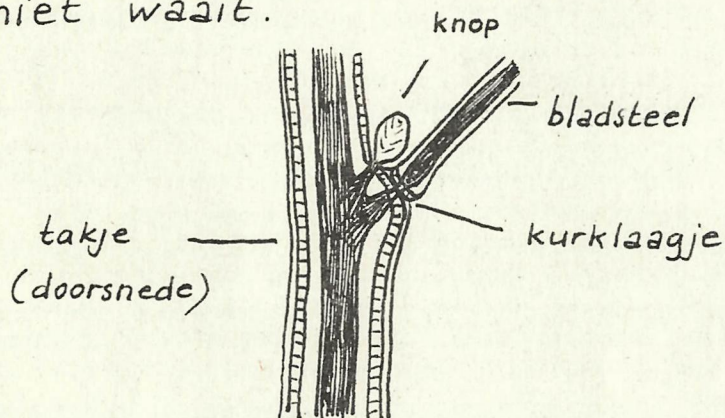
Een andere oplossing : al het blad laten vallen !
(dit heeft ook als voordeel dat er geen zware pakken sneeuw op blijven liggen, waardoor takken kunnen afbreken).

Wanneer de bladeren precies gaan vallen hangt dus af van de temperatuur, maar ook van de lengte van de dag (hoelang het licht is).

Bekend is dat bomen die onder een lantaarnpaal staan, hun blad langer vasthouden dan andere bomen !

Als het kouder wordt, groeit er onder aan de bladsteel, vlakbij het takje, een afsluitend weefsel-laagje. Door dit kurklaagje komt het blad los te zitten en valt het er vanzelf af, ook als het niet waait.

Een kale boom blijft over, maar..... in de oksel (de hoek tussen het takje en het blad) zit alweer een knop, waar de volgende lente een fris groen blad uit zal komen !

tot de volgende keer !
Jeske de Bekker.

De vorige keer bevonden we ons in natuurrservaat de Bruuk en keken uit op een van de soortenrijkste blauwgraslanden aan de voet van het stort.

Deze keer staan we weer in het bekken van Groesbeek.

We bevinden ons op een asfaltweg, die aan een kant door weilanden loopt en aan de andere kant langs een dicht loofbos, dat grens aan een weiland. Op deze plek komen verschillende beken samen en stromen onder de weg door naar het noordnoordoosten. Na honderd of hondervijftig meter buigt de kaarsrechte diep uitgegraven loop naar links en is de loop niet verder te vervolgen. Daar ergens voegt zich nog een andere beek, vanuit het oosten zich bij de onze.

Links van de zichtbare waterloop staat een gebouw dat half verscholen ligt achter erfbeplanting. Achter het gebouw staan grote graafmachines. We hebben hier te maken met een zich illegaal gevestigd grondbedrijf, dat zich zonder vergunning in het agrarische buitengebied niet zo lang geleden gevestigd heeft. Hoewel het eigenlijk niet mag, heeft de gemeente Groesbeek het bedrijf toestemming gegeven nog 5 of 7 blijven zitten totdat er plaats vrijkomt op het industrieterrein. Zo gaat dat. Rechts van de beekloop strekt zich open weiland uit dat begrensd wordt door de Duitse stuwwal. Dit is de plek waar in de toekomst misschien wel een natuurontwikkelingsproject gestart kunnen worden als het aan ons lag. Een van de beken die hier samenkomen, de kleinste, bevat namelijk nog schoon water. De andere sloot bevat, net als de rest van de Groesbeekse beken verontreinigd, water.

Dit water zou als uitgangspunt kunnen dienen voor een kronkelende beek, die ingebed zou kunnen liggen in Elzenbroekbossen met daartussen schrale hooilanden en rietruigten. Deze begroeiing zou zich zo'n 150 meter aan weerszijde van de beek kunnen uitstrekken. De beide vervuilde beken zouden verlegd moeten worden, zodat de kleine, schone beek het zich ontwikkelende natuurgebied zou kunnen voeden met schoon water. Schoon, voedselarm water is een voorwaarde tot het tot ontwikkeling kunnen komen van een gevarieerd en soortenrijke strook natuur.

Nu is de grond van de weilanden, die er nu liggen zwaar bemest en daardoor ongeschikt voor natuurontwikkeling. Dieper in de grond bevindt zich een waterdoorlatende leemlaag, die daardoor wellicht nog vrij voedselarm is. Door de bodenste bodemlaag weg te graven en af te voeren zou goede grond boven komen. Bijkomend effect is ook dat die dieper gelegen bodem vochtiger is en dat de beek binnen het uitgeraven dal vrijelijk kan gaan stromen, zonder het naburige boerenland te ondermijnen.

Door in de leemlaag op diverse plaatsen gaten te graven, kan grondwater dat tegen de onderkant van de leemlaag drukt, omhoog komen. Dit water zou niet alleen poelen kunnen vormen, waarin kikkers, salamanders, libellen, waterkevers ed. kunnen leven, maar ook de beek en de rest van het gebied van extra water voorzien, want de hoeveelheden water die de schone beek voert, zijn vrij klein.

De mogelijkheden voor natuurontwikkeling zijn op deze plaats zeker aanwezig, mits de aannames dat er een vrij voedselarme leemlaag, waaronder schone en voldoende kwelwater naar boven kan komen, aanwezig zijn. Om daar achter te komen is onderzoek nodig. Onderzoek dat in het kader van de herziening van het bestemmingsplan Buitengebied zou kunnen plaatsvinden.

Dat was het voor deze keer. Waar stonden we deze keer? Oplossing sturen naar Henny Brinkhof, Hobbemaweg 10, 6562 CT Groesbeek.